

Rhaglen Gyflawn

Tuag at Ragoriaeth
Towards Excellence

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

CONWY
CYNGOR SWADESTRIF SIRIOL
COUNTY BOROUGH COUNCIL

CYNGOR
Sir Ddinbych
Denbighshire
COUNTY COUNCIL

CYNGOR
Sir y Fflint
Flintshire
COUNTY COUNCIL

wrexham
COUNTY BOROUGH COUNCIL
CYNGOR SWADESTRIF SIRIOL
wrecsam

Cyfarfod

CYD-BWYLLGOR GWE

Dyddiad ac Amser

10.30 y.b., DYDD LLUN, 8FED GORFFENNAF, 2019

Lleoliad

Swyddfeydd GwE, Bryn Eirias, Ffordd Abergele, Bae Colwyn, LL29 8BF

Pwynt Cyswllt

Annes Sion

01286 679490

cabinet@gwynedd.llyw.cymru

CYDBWYLLGOR GWE

Aelodau a phleidlais

Y Cynghorwyr

Cynghorydd Julie Fallon	Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy
Cynghorydd Meirion Jones	Cyngor Sir Ynys Môn
Cynghorydd Huw Hilditch-Roberts	Cyngor Sir Ddinbych
Cynghorydd Ian Roberts	Cyngor Sir y Fflint
Cynghorydd Phil Wynn	Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam
Cynghorydd Cemlyn Rees Williams	Cyngor Gwynedd

Aelodau cyfetholedig heb Bleidlais

Rosalind Williams	Eglwys yng Nghymru
Haf Williams	Cynrychiolydd Ysgolion Cynradd
Peter Agnew	Cynrychiolydd Ysgolion Uwchradd
Jonathan Morgan	Cynrychiolydd Ysgolion Arbennig
Alison Fisher	Cynrychiolydd Llywodraethwr

Swyddogion Heb Bleidlais

Arwyn Williams	Cyngor Sir Ynys Môn
Dr Lowri Brown	Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy
Karen Evans	Cyngor Sir Ddinbych
Claire Homard	Cyngor Sir y Fflint
Ian Roberts	Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam
Garem Jackson	Cyngor Gwynedd

Swyddogion yn bresennol

Arwyn Thomas	Rheolwr Gyfarwyddwr GwE
Iwan G. Evans	Awdurdod Lletyol
Dafydd L. Edwards	Awdurdod Lletyol
Steve Vincent	Llywodraeth Cymru
Susan Owen Jones	Rheolwr Busnes GwE
Dr Gwynne Jones	Cyngor Sir Ynys Môn
Rhys Howard Hughes	Cyfarwyddwr Cynorthwyol GwE
Alwyn Jones	Cyfarwyddwr Cynorthwyol GwE
Gareth Williams	Cadeirydd Bwrdd Ymgynghorol GwE

Sylwebydd

R H A G L E N

1. ETHOL IS-GADEIRYDD

I ethol Is-gadeirydd ar gyfer 2019/20

2. YMDDIHEURIADAU

Derbyn unrhyw ymddiheuriadau am absenoldeb.

3. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Derbyn unrhyw ddatganiad o fuddiant personol.

4. MATERION BRYG

Nodi unrhyw eitemau sy'n fater bryg ym marn y cadeirydd fel y gellir eu hystyried.

5. COFNODION Y CYFARFOD BLAENOROL

5 - 7

(copi wedi ei atodi)

6. DATGANIAD O'R CYFRIFON 2018/19

8 - 44

Dafydd L Edwards i gyflwyno Datganiad o'r Cyfrifon, ar ffurf 'statudol', wedi'i ardystio, ond yn amodol ar archwiliad

7. DATGANIAD LLYWODRAETHU 2018-19

45 - 55

Arwyn Thomas i gyflwyno Datganiad Llywodraethu blynyddol GwE

8. COFRESTR RISG

56 - 63

Arwyn Thomas i gyflwyno Cofrestr Risg ddiweddaraf GwE

9. YMGYSYLLTU A CHYMHEIRIAID

64 - 71

Alwyn Jones i gyflwyno papur ar ddatblygu model Ymgysylltu â Chymheiriaid yng Ngogledd Cymru i'r Cyd-bwyllgor i'w gymeradwyo

10. G6 - DIWEDDARIAD

Cyflwyniad gan Llyr G Jones

Eitem 5

CYDBWYLLGOR GwE

22/05/2019

Yn bresennol:

Y Cyngorwyr: Phil Wynn (Cadeirydd - Cyngor Bwrdeistrefol Sirol Wrecsam), Garffild Lewis (Is-Gadeirydd – Cyngor Bwrdeistrefol Conwy), Huw Hilditch-Roberts (Cyngor Sir Ddinbych), Ian Roberts (Cyngor Sir y Fflint), Meirion Jones (Cyngor Sir Ynys Môn) a Cemlyn Rees Williams (Cyngor Gwynedd).

Swyddogion heb bleidlais: Jonathan Morgan (Cynrychiolydd Ysgolion Arbennig), Karen Evans (Cyngor Sir Ddinbych), Garem Jackson (Cyngor Gwynedd), Dafydd Ifans (Cyngor Bwrdeistrefol Conwy).

Swyddogion yn bresennol: Sion Huws (Awdurdod Lletyol - Cyngor Gwynedd), Dafydd Edwards (Pennaeth Cyllid Awdurdod Lletyol – Cyngor Gwynedd), Dr Gwynne Jones (Cyngor Sir Ynys Mon), Alwyn Jones (Cyfarwyddwr Cynorthwyol GwE), Gareth Williams (Cadeirydd Bwrdd Ymgynghorol GwE), Bethan Roberts (GwE), Annes Sion (Swyddog Cefnogi Aelodau yr Awdurdod Lletyol – Cyngor Gwynedd).

Sylwebydd: Delyth Gray (Estyn)

1. ETHOL CADEIRYDD

Etholwyd Cyng. Phill Wynn (Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam) yn Gadeirydd ar gyfer 2019/20.

2. ETHOL IS-GADEIRYDD

Etholwyd Cyng. Garffild Lewis (Cyngor Bwrdeistref Conwy) yn Is-gadeirydd ar gyfer 2019/20.

3. YMDDIHEURIADAU

Croesawyd pawb i'r cyfarfod, yn benodol Cyng. Cemlyn Williams i'w gyfarfod cyntaf o Gyd-bwyllgor GwE a Delyth Gray a oedd yn bresennol fel Sylwebydd o Estyn. Bu i'r Cadeirydd longyfarch y Cyng. Ian Roberts ar ddod yn Arweinydd Cyngor Sir y Fflint. Anfonwyd cydymdeimlad at Arwyn Thomas yn dilyn profedigaeth ddiweddar.

Derbyniwyd ymddiheuriadau gan Haf Williams (Cynrychiolydd Ysgolion Cynradd), Claire Homard (Cyngor Sir y Fflint), Ian Roberts (Cyngor Bwrdeistrefol Sirol Wrecsam) ac Arwyn Thomas (Rheolwr Gyfarwyddwr GwE).

4. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Ni dderbyniwyd unrhyw ddatganiad o fuddiant personol gan unrhyw aelod oedd yn bresennol.

5. MATERION BRYD

Nid oedd unrhyw faterion bryd.

6. COFNODION Y CYFARFOD BLAENOROL

Llofnododd y Cadeirydd gofnodion o'r pwyllgor hwn a gynhaliwyd ar y 20 Chwefror 2019 fel rhai cywir.

7. ADRODDIAD BLYNYDDOL GwE

PENDERFYNIAD

Derbyn yr Adroddiad.

TRAFODAETH

Cyflwynwyd yr adroddiad gan nodi fod mwyafrif o'r wybodaeth wedi codi o drefn rheoli perfformiad GwE. Ychwanegwyd fod yr adroddiad yn ceisio cael cydbwysedd rhwng perfformiad GwE yn ystod y flwyddyn, a'r camau ar gyfer y dyfodol. Ategwyd fod y blaenoriaethau sydd i'w gweld yn yr adroddiad yn bwydo mewn i Gynllun Busnes GwE ar gyfer 2019-20.

Codwyd y mater o ganlyniadau Saesneg yn ystod arholiadau TGAU. Mynegwyd y bydd trafodaeth yn ail gychwyn gyda Phrif Weithredwr Cymwysterau Cymru, Philip Blaker yn fuan gyda Phenaethiaid Ysgolion Uwchradd Sir Ddinbych yn dilyn cyfnod o beidio ymgysylltu. Anogwyd y Cynghorwyr i drafod â Phenaethiaid Ysgolion Uwchradd eraill y rhanbarth, ac i gysylltu â Chymwysterau Cymru er mwyn ail gychwyn y drafodaeth. Ategwyd y bydd Pennaeth Addysg Sir Ddinbych yn adrodd yn ôl yn dilyn y cyfarfod.

Mynegwyd fod cynllun Shirley Clarke yn parhau ac yn llwyddiannus, gyda'r 27 ysgol sydd yn rhan o haen 1 wedi bod yn rhannu eu sgiliau â ysgolion haen 2. Ychwanegwyd fod y daith ddiwygio yn parhau ac yn integredig â phob agwedd o waith GwE. Ategwyd fod gan y daith ddiwygio rôl allweddol yn cefnogi'r Gymraeg. Nodwyd fod y blaenoriaethau strategol yn cyd-fynd â blaenoriaethau Llywodraeth Cymru.

Sylwadau yn codi o'r drafodaeth:

- Diolchwyd i'r staff am yr adroddiad gan nodi fod cyfnod heriol o flaen GwE.

8. CYNLLUN BUSNES LEFEL 1 2019/20

PENDERFYNIAD

Derbyn yr adroddiad.

TRAFODAETH

Cyflwynwyd y Cynllun Busnes gan nodi ei fod yn adlewyrchu'r blaenoriaethau rhanbarthol a chenedlaethol. Nodwyd fod y Cynllun yn cyd-fynd â disgwyliadau'r Llywodraeth.

Tynnwyd sylw at flaenoriaethau'r Cynllun Busnes a oedd yn cynnwys datblygu a gwella darpariaeth gyda'r prif ffocws ar arweinyddiaeth lefel ganol o safon uchel. Mynegwyd fod y maes anghenion dysgu ychwanegol yn flaenoriaeth yn ogystal â chwricwlwm trawsnewidiol.

Sylwadau'n codi o'r drafodaeth

- Mynegwyd mai'r risg mwyaf ar hyn o bryd yw sefyllfa ariannol Awdurdodau Lleol - o dan y toriadau sydd wedi bod i gyllidebau Awdurdodau Lleol yn ystod y blynyddoedd diwethaf, risg i ysgolion wynebu toriadau pellach.
- Nodwyd o ganlyniad i'r newidiadau mawr gyda trawsnewid y cwricwlwm fod nifer o athrawon â blynyddoedd o brofiad yn gadael y maes addysg. Mynegwyd yr angen am greu cofrestr risg penodol ar gyfer hyn o ran ei effaith ar athrawon, rhieni a disgyblion.

- Tynnwyd sylw penodol at y mater fod angen i GwE gyfarch yr arbedion fel bod datrysiad tymor hir. Awgrymwyd bod angen i'r adolygiad o'r gyllideb a'r gweithlu gael ei wneud cyn mis Hydref yn barod ar gyfer mis Mawrth.
- Mynegwyd fod y cynllun busnes yn cyd-fynd ag amcanion cenedlaethol.

9. CYFRIFON GwE

PENDERFYNIAD

Derbyn yr adroddiad

TRAFODAETH

Cyflwynwyd yr adroddiad gan nodi fod yr adroddiad yn nodi'r Incwm Refeniw a'r Cyfrif Gwariant ym 2018/19. Tynnwyd sylw at yr amrywiadau ariannol. Nodwyd fod tanwariant o ran gweithlu yn bennaf o ganlyniad i secondiad Cyfarwyddwr Cynorthwyol. Ychwanegwyd fod gorwariant gydag Adeiladau a bod hyn o ganlyniad i GwE ddim yn cyfarfod targed incwm, a Chyflenwadau a Gwasanaethau gan fod y costau cyfieithu wedi codi gan nad yw GwE wedi gallu penodi cyfieithydd.

Mynegwyd fod sefyllfa ariannol GwE ar 31/03/2019 yn daclus iawn, ond fod angen adnabod arbedion parhaol erbyn Hydref 2019.

CYFARFOD	Cyd-Bwyllgor GwE
DYDDIAD	8 Gorffennaf 2019
TEITL	Cyfrifon Terfynol y Cyd-Bwyllgor am y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2019
PWRPAS	Cyflwyno Datganiad o'r Cyfrifon, ar ffurf 'statudol', wedi'i ardystio, ond yn amodol ar archwiliad
ARGYMHELLIAD	Derbyn a nodi'r wybodaeth
AWDUR	Dafydd L Edwards, Pennaeth Cyllid, Cyngor Gwynedd

1. GOFYNION ADRODD ARIANNOL STATUDOL

- 1.1 Mae gofynion adrodd penodol ynghylch cyfrifo ac archwilio cyfrifon Cyd-Bwyllgorau.
- 1.2 Mae Adran 12 o Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 yn datgan fod Cyd-Bwyllgor o fwy nac un awdurdod (lleol) yn gorff llywodraeth leol, ac mae Adran 13 o'r Ddeddf yn mynnu bod cyrff o'r fath yn cadw cyfrifon sy'n destun archwiliad gan archwiliwr annibynnol wedi'i gymeradwyo gan Archwilydd Cyffredinol Cymru.
- 1.3 Er nad yw'n endid cyfreithiol annibynnol, at ddibenion cadw cyfrifon a derbyn archwiliad, mae'r Cyd-Bwyllgor ei hun yn ddarostyngedig i'r un rheoliadau â chynghorau lleol eraill.
- 1.4 Cyngor Gwynedd yw'r Cyngor lletyol sy'n gyfrifol am gyflawni cyfrifoldebau cyfrifo ac adrodd ar faterion cyllidol Cyd-Bwyllgor GwE.
- 1.5 Mae Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) (Diwygio) 2018 yn mynnu bod pob Cyd-Bwyllgor yn paratoi cyfrifon blynyddol. Ble mae'r trosiant yn fwy na £2.5miliwn, rhaid paratoi datganiad o'r cyfrifon yn unol â chod CIPFA ar gyfer y Cyd-Bwyllgor.

2. CYFRIFON 2018/19

- 2.1 Cyflwynwyd adroddiadau “alldro” syml a chryno perthnasol i gyfrifon 2018/19 i Gyd-Bwyllgor y GwE ar 22 Mai 2019. Roedd yr adroddiad hwnnw yn fwy defnyddiol i bwrpasau mewnol / rheoli, tra mae'r Datganiad o Gyfrifon yn fwy addas ar gyfer pwrpasau allanol / llywodraethu.
- 2.2 Mae'r tanwariant net terfynol am 2018/19 yn £18,971. Roedd yr adroddiad “alldro” cyflwynwyd i'r Cyd-Bwyllgor ar 22 Mai 2019 yn manylu ar y rhesymau dros y tanwariant net a'r defnydd y bwriedir ei wneud o'r balans.
- 2.3 **Yn Atodiad A, cyflwynir y Datganiad o'r Cyfrifon am 2018/19 (yn amodol ar archwiliad), wedi'i ardystio** gan Dafydd L Edwards, y Swyddog Cyllid Statudol ar gyfer y Cyd-Bwyllgor. Mae'r datganiad yma ar ffurf safonol statudol ac yn hanfodol o safbwynt “llywodraethu”.
- 2.4 Bydd y Datganiad o'r Cyfrifon yn destun archwiliad buan gan Deloitte, archwilwyr allanol Cyngor Gwynedd a apwyntwyd gan Archwilydd Cyffredinol Cymru. Yna, bydd yr Archwilwyr yn cynhyrchu adroddiad “ISA 260”, sy'n manylu ar brif ddarganfyddiadau Deloitte, ac wedi'i gyhoeddi gan Swyddfa Archwilio Cymru yn enw'r Archwilydd Cyffredinol, i'w gyflwyno i Gyd-Bwyllgor GwE ar 11 Medi 2019.

3. ARGYMHELLIAD

- 3.1 Gofynnir i'r Cyd-Bwyllgor dderbyn a nodi Datganiad o Gyfrifon GwE (yn amodol ar archwiliad) am 2018/19.

BARN Y SWYDDOGION STATUDOL

Y Swyddog Monitro:

Dim i'w ychwanegu o safbwynt priodoldeb.

Y Swyddog Cyllid Statudol:

Awdur yr adroddiad.

Cyd-Bwyllgor GwE
(Cynghorau Conwy, Dinbych, Fflint,
Gwynedd, Môn a Wrecsam)

DATGANIAD O'R
CYFRIFON
2018/19
(Yn amodol ar
Archwiliad)

Adran Cyllid
Cyngor Gwynedd
www.gwynedd.llyw.cymru

MYNEGAI

	Tudalen
Adroddiad Naratif	2 - 5
Datganiad Cyfrifoldebau	6
Dadansoddiad Gwariant ac Ariannu	7
Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	8
Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau	9
Y Fantolen	10
Datganiad Llif Arian	11
Nodiadau i'r Cyfrifon	12 - 34

ADRODDIAD NARATIF

RHAGARWEINIAD

Mae'r Gwasanaeth Effeithiolrwydd a Gwella Ysgolion Rhanbarthol (GwE) wedi ei sefydlu mewn partneriaeth rhwng chwe awdurdod Gogledd Cymru, sef Cyngor Bwrdeistrefol Sirol Conwy, Cyngor Sir Ddinbych, Cyngor Sir y Fflint, Cyngor Gwynedd, Cyngor Sir Ynys Môn a Chyngor Bwrdeistrefol Sirol Wrecsam, i fod yn atebol i'r Cyngorau ac i gyflawni swyddogaethau statudol y Cyngorau yng nghyswllt effeithiolrwydd a gwella ysgolion. Mae hyn yn cynnwys y dyletswyddau i fonitro, herio, darparu gwasanaethau cefnogol ar gyfer datblygiad proffesiynol parhaus drwy'r cwricwlwm a rheoli ysgolion, a hefyd darparu gwasanaethau y gellir eu comisiynu gan ysgolion ac awdurdodau lleol.

Penodwyd Cyngor Gwynedd fel yr awdurdod lletya ar gyfer gweithredu a chynnal y Gwasanaeth gyda Chyd-Bwyllgor o'r holl bartneriaid yn goruchwyllo rheolaeth o'r gwasanaeth.

Mae cyfrifon y Cyd-Bwyllgor GwE am 2018/19 wedi'u cyflwyno yma ar dudalennau 7 i 34. Mae'r Datganiad o'r Cyfrifon yn cael ei baratoi yn unol â *Chôd Ymarfer ar Gyfrifo ar gyfer Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig CIPFA 2018/19*.

Mae'r Cyfrifon yn cynnwys:-

- **Dadansoddiad Gwariant ac Ariannu** – Er nad yw'n ddatganiad statudol, mae'n dangos sut mae gwariant blynyddol yn cael ei wario a'i ariannu yn unol â threfn cyfrifo cyffredinol arferol.
- **Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr** - Dengys y datganiad hwn y gost gyfrifyddol yn y flwyddyn o ddarparu gwasanaethau yn unol â pholisïau cyfrifeg cyffredinol derbyniol. Mae'r incwm a gwariant wedi ei rannu rhwng y chwe Cyngor fel a ganlyn am 2018/19 :

Conwy	15.39%
Dinbych	15.22%
Fflint	22.65%
Gwynedd	17.61%
Ynys Môn	10.21%
Wrecsam	18.92%
Cyfanswm	100%

- **Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau** - Dengys y datganiad hwn y symudiad o fewn y flwyddyn mewn gwahanol reserfau a ddelir gan y Cyd-Bwyllgor, wedi eu dadansoddi yn 'reserfau defnyddiadwy' a 'reserfau na ellir eu defnyddio'.
- **Y Fantolen** - Sydd yn gosod allan sefyllfa ariannol y Cyd-Bwyllgor ar 31 Mawrth 2019.
- **Y Datganiad Llif Arian** - Mae'r datganiad yma'n crynhoi llif yr arian i mewn ac allan o'r Cyd-Bwyllgor yn ystod 2018/19 at ddibenion refeniw a chyfalaf.

Cefnogir y cyfrifon hyn gan yr Adroddiad Naratif yma, y Polisiau Cyfrifo ac amrywiol nodiadau i'r cyfrifon.

Gweledigaeth a Blaenoriaethau GwE

Gweledigaeth GwE yw fod ganddynt:

“Ysgolion rhagorol sy’n cydweithio’n naturiol ac yn cyd-adnabod cyfeiriad ar gyfer gwelliant a fydd yn arwain at les a safonau rhagorol i’w disgyblion”.

Mae Cynllun Busnes y GwE, yn adnabod amcanion sefydlwyd i gyfarfod eu blaenoriaethau, ac mae ar gael yn: <https://www.gwegogledd.cymru/wp-content/uploads/2018/02/Cynllun-Busnes-2017-20.pdf>

Strategaeth Ariannol

Sefydliar y gyllideb flynyddol o fewn cyd-destun strategaeth ariannol tymor canolig, er mwyn sicrhau fod y gyllideb honno yn paratoi ar gyfer y sefyllfa i ddod, yn hytrach na chyfarach anghenion un flwyddyn yn unig. Mae'r cynllunio tymor canolig hyn wedi talu ar ei ganfed i'r GwE, gan ei alluogi i gynllunio arbedion angenrheidiol yn rhesymegol, heb orfod cymryd penderfyniadau brysiog/amhriodol o ran y buddion i'r dinesydd, ac wedi sefydlu cyfundrefn ar gyfer adnabod arbedion a thoriadau cyllidol.

Mae'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig yn gosod y sylfaen ar gyfer ei flaenoriaethau, ac ar gael yn:

<https://democratiaeth.cyngor.gwynedd.gov.uk/ielistdocuments.aspx?cid=243&mid=2494&ver=4&>

Perfformiad 2018/19

Mae'r GwE yn adrodd yn chwarterol ar berfformiad y gwasanaeth o ran cyflawni swyddogaethau'r gwasanaeth a'r nodau allweddol. Mae'r Adroddiad Perfformiad Blynyddol ar gael yn:

<https://democratiaeth.cyngor.gwynedd.gov.uk/ielistdocuments.aspx?cid=243&mid=2896&ver=4&>

Perfformiad Ariannol 2018/19

- Dengys y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar dudalen 8 fod gwariant referniw gros y Cyd-Bwyllgor ar y lefel 'cost gwasanaethau' yn £16,534k yn ystod 2018/19, gyda'r sefyllfa net yn £469k.
- Adroddwyd sefyllfa alldro ariannol 2018/19 i'r Cyd-Bwyllgor yn ei gyfarfod ar 22 Mai 2019. Gofynnwyd am gymeradwyaeth aelodau'r Cyd-Bwyllgor i drosglwyddo'r tanwariant o (£19k) i reserf penodol.
- Mae'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a'r Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau ar dudalennau 8 a 9 yn darparu dadansoddiad o'r symudiadau yn y flwyddyn.

TABL 1 - Crynodeb o'r Gymhariaeth rhwng y Gyllideb a'r Gwir Sefyllfa (Net)

Mae Tabl 1 yn cynnwys cymhariaeth perfformiad cyllidebol ar lefel crynhoad. Ceir gwybodaeth bellach yn Nhabl 2.

	Cyllideb £'000	Gwir £'000	Gwahaniaeth £'000
Gwariant ar Weithgareddau Incwm	16,060	16,046	(14)
Cyfraniadau'r Cynghorau ar gyfer gwasanaeth craidd:			
Conwy	(633)	(633)	0
Dinbych	(626)	(626)	0
Fflint	(932)	(932)	0
Gwynedd	(725)	(725)	0
Ynys Môn	(420)	(420)	0
Wrecsam	(778)	(778)	0
Incwm Arall	(11,946)	(11,951)	(5)
(Tanwariant)/Gorwariant Net	0	(19)	(19)

TABL 2 – Symudiad Trawsddodiad rhwng ‘Crynodeb o’r Gymhariaeth rhwng y Gyllideb a’r Gwir Sefyllfa (Net)’ (Tabl I) i’r fformat Incwm a Gwariant

	Adroddiad Perfformiad (Alldro)	*Addasiad Trawsddodiad	Gwariant Net i’w Ariannu gan falansau’r Gronfa Gyffredinol	*Addasiadau rhwng y sail Ariannu a’r sail Cyfrifo	Datganiad Incwm a Gwariant
	£’000	£’000	£’000	£’000	£’000
Gwariant	16,046	(174)	15,872	662	16,534
Incwm	(16,065)	0	(16,065)	0	(16,065)
Cost Gwasanaethau Net	(19)	(174)	(193)	662	469

* Mae’r addasiadau yn y golofn trawsddodiad yn cyfeirio at gyfraniad i ac o reserfau, a’r golofn Addasiadau rhwng sail Ariannu a’r sail Cyfrifo yn cyfeirio at addasiadau technegol pensiynau ac absenoldebau cronedig.

• **Eitemau Materol o Incwm a Gwariant**

Mae’r eitemau perthnasol yn cynnwys:-

- £1,313k yn y maes pensiwn ar ailfesuriad blynyddol o’r asedau buddion diffiniedig net, yn unol ag asesiad Actiwari Cronfa Bensiwn Gwynedd (Nodyn 16).
- £16,065k mewn grantiau a chyfraniadau a’r gwariant cyfatebol (Nodyn 21). Lleihad o £983k o’i gymharu â 2017/18.

• **Materion Eraill**

- Mae problemau yn y sefyllfa ariannol fyd-eang wedi parhau yn y blynyddoedd diwethaf. Oherwydd y sefyllfa gyffredinol yma, bu’n angenrheidiol i’r Cyd-Bwyllgor gymryd yr amgylchiadau i ystyriaeth yn ei gynlluniau ariannol, gan hefyd gadw lefel darbodus o reserfau.
- Ers y refferendwm ar aelodaeth y DU o’r Undeb Ewropeaidd, bu cryn ansicrwydd economaidd. Disgwylir i hyn barhau am gyfnod a gall hyn effeithio rhai ffactorau a phenderfyniadau cyllidol gan y Cyd-Bwyllgor.

Darpariaethau ac Arian wrth Gefn

Mae gan y Cyd-Bwyllgor ddarpariaethau o £3k a reserfau a glustnodwyd o £341k. Ceir manylion yn y Fantolen, Datganiad o’r Symudiad Mewn Reserfau a Nodyn 9 a 14.

Cronfa Bensiwn

Mae gan y Cyd-Bwyllgor ymrwymiad net yn deillio o’u cyfran o asedau ac ymrwymadau Cronfa Bensiwn Gwynedd, sydd wedi ei gyfrifo yn unol â Safonau Cyfrifo Rhyngwladol 19. Mae’r Fantolen yn cynnwys asesiad gan Actiwari y Gronfa, Hymans, o gyfran y Cyd-Bwyllgor o ymrwymiad y Gronfa Bensiwn. Mae’r ymrwymiad net yma wedi cynyddu £2,156k i £8,904k yn 2018/19. Gweler Nodyn 25 am wybodaeth bellach.

Sefyllfa ar un pwynt mewn amser yw’r ymrwymiad pensiwn net. Gall prisiau’r farchnad gynyddu neu leihau yn sylweddol yn y tymor byr ac felly nid oes modd meintoli’r effaith tymor hir bydd symudiad o’r fath yma ym mhrisiau’r farchnad yn ei gael ar y Gronfa Bensiwn. Bydd y prisiau teirblynyddol yn darparu darlun mwy dibynadwy o’r sefyllfa erbyn 31/03/2020.

Llywodraethu

Mae GwE yn gyfrifol am sicrhau bod trefniadau llywodraethu cadarn yn bodoli, er hwyluso gweithrediad effeithiol ei swyddogaethau, sy'n cynnwys trefniadau ar gyfer rheoli risg. Mae gwybodaeth bellach wedi ei gynnwys o fewn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol.

Polisiau Cyfrifo

Mae'r egwyddorion cyfrifo a fabwysiadwyd ar ran y Cyd-Bwyllgor yn cydymffurfio â holl ymarferion cyfrifeg gymeradwy berthnasol ac maent wedi'u hegluro yn llawn yn y Polisiau Cyfrifo yn Nodyn 1 o'r Cyfrifon sy'n cychwyn ar dudalen 12.

Newidiadau mewn Polisiau Cyfrifeg ac i'r Datganiad o'r Cyfrifon

Mae'r polisiau cyfrifo presennol y Cyd-Bwyllgor wedi eu haddasu i adlewyrchu y newidiadau sydd yn ofynnol yn unol ag arferion cyfrifo cywir yn unig, yn dilyn addasiadau sydd yn weithredol ar gyfer y flwyddyn ariannol 2018/19 i Gôd Ymarfer ar Gyfrifo ar gyfer Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig sydd yn berthnasol i offerynnau ariannol a chydabod incwm.

Nid oes prin unrhyw effaith yn deillio o'r cyfarwyddyd ychwanegol perthnasol i gydnabod incwm o gontractau gyda cwsmeriaid SAARh 15 Incwm o Gontractau gyda Cwsmeriaid, gan fod y gofynion newydd yn gyson gyda egwyddorion cydnabod incwm presennol y Cyd-Bwyllgor.

Yn yr un modd, nid oes prin unrhyw effaith yn deillio o'r cyfarwyddyd ychwanegol ar SAARh 9 Offerynnau Ariannol.

GWYBODAETH BELLACH

Mae Datganiad o'r Cyfrifon ar gael ar wefan Cyngor Gwynedd sef www.gwynedd.llyw.cymru.

Ceir gwybodaeth bellach am y cyfrifon gan:

Ffion Madog Evans
Uwch Reolwr Cyllid
01286 679133

neu

Hywyn Lewis Jones
Uwch Gyfrifydd
01286 679145

Adran Cyllid
Cyngor Gwynedd
Swyddfa'r Cyngor
Caernarfon
Gwynedd
LL55 1SH

Mae hyn yn rhan o bolisi'r Cyngor i ddarparu gwybodaeth lawn am weithgareddau'r Cyngor a'r Cyd-Bwyllgorau. Yn ychwanegol, mae gan aelodau'r cyhoedd sydd yn dymuno, hawl statudol i arolygu'r cyfrifon cyn cwblheir yr archwiliad. Hysbysir argaeledd y cyfrifon i'w harolygu ar wefan y Cyngor ar yr adeg briodol.

CYD-BWYLLGOR GwE

DATGANIAD O'R CYFRIFON

DATGANIAD O GYFRIFOLDEBAU AM Y DATGANIAD O'R CYFRIFON

CYFRIFOLDEB Y CYD-BWYLLGOR

Cyngor Gwynedd yw'r awdurdod lletya sydd â'r cyfrifoldeb am drefniadau a gweinyddiad ar faterion ariannol y Cyd-Bwyllgor.

Mae'n ofynnol ar Gyngor Gwynedd i wneud trefniadau ar gyfer iawn weinyddiad ei faterion ariannol ac i sicrhau y rhoddir cyfrifoldeb am weinyddu'r materion hynny i un o'i swyddogion. Yng Nghyngor Gwynedd, y Pennaeth Cyllid yw'r "Swyddog Adran 151" hwnnw.

Cyfrifoldeb y Cyd-Bwyllgor yw rheoli ei weithgareddau er mwyn sicrhau defnydd effeithiol, effeithlon ac economaidd o'i adnoddau, gwarchod ei asedau, a chymeradwyo'r Datganiad o'r Cyfrifon.

CYFRIFOLDEB PENNAETH CYLLID CYNGOR GWYNEDD

Pennaeth Cyllid Cyngor Gwynedd sy'n gyfrifol am baratoi Datganiad Cyfrifon y Cyd-Bwyllgor GwE yn unol â'r ymarfer priodol fel a osodir yn y *Côd Ymarfer CIPFA/LASAAC ar Gyfrifo ar gyfer Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig* (y "Côd").

Wrth baratoi'r datganiad o'r cyfrifon, mae'r Pennaeth Cyllid wedi dewis polisiau cyfrifo priodol gan eu defnyddio'n gyson; wedi ffurfio barnau a gwneud amcangyfrifon a oedd yn rhesymol a darbodus ac wedi cydymffurfio â'r Côd.

Hefyd, mae'r Pennaeth Cyllid wedi cadw cofnodion cyfrifo priodol a chyfamserol, ac wedi cymryd camau rhesymol i ddarganfod a gwarchod rhag twyll ac unrhyw afreoleidd-dra arall.

TYSTYSGRIF Y SWYDDOG CYLLIDOL CYFRIFOL

Tystiaf fod y Datganiad o'r Cyfrifon wedi ei baratoi yn unol â'r trefniadau uchod. Mae'r Datganiad yn cyflwyno darlun cywir a theg o sefyllfa ariannol y Cyd-Bwyllgor GwE ar 31 Mawrth 2019 a'i incwm a'i wariant am y flwyddyn a ddaeth i ben bryd hynny.

Dafydd L. Edwards B.A., C.P.F.A., I.R.R.V.
Pennaeth Cyllid, Cyngor Gwynedd

30 Mai 2019

DADANSODDIAD GWARIANT AC ARIANNU

Mae'r Dadansoddiad Gwariant ac Ariannu yn dangos sut mae gwariant blynyddol yn cael ei wario a'i ariannu o adnoddau yn unol â threfn cyfrifo cyffredinol arferol. Mae incwm a gwariant sydd fel arfer yn cael ei gyfrifo yn unol â threfn cyfrifo cyffredinol arferol yn cael ei gyflwyno yn llawnach yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

2017/18				2018/19		
Gwariant Net i'w Ariannu gan falansau'r Gronfa Gyffredinol	Addasiadau rhwng y sail Ariannu a'r sail Cyfrifo (Gweler nodyn 7)	Gwariant Net yn y Datganiad Gwariant ac Incwm Cynhwysfawr		Gwariant Net i'w Ariannu gan falansau'r Gronfa Gyffredinol	Addasiadau rhwng y sail Ariannu a'r sail Cyfrifo (Gweler nodyn 7)	Gwariant Net yn y Datganiad Gwariant ac Incwm Cynhwysfawr
£'000	£'000	£'000		£'000	£'000	£'000
4,008	226	4,234	Gweithwyr	4,264	662	4,926
181	0	181	Eiddo	297	0	297
146	0	146	Cludiant	193	0	193
2,155	0	2,155	Gwasanaethau a Chyflenwadau	2,558	0	2,558
11,302	0	11,302	Trydydd Parti	8,560	0	8,560
(17,045)	0	(17,045)	Incwm	(16,065)	0	(16,065)
747	226	973	Cost Gwasanaethau	(193)	662	469
0	0	0	Gwariant Gweithredol Arall	0	0	0
0	183	183	Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi	0	191	191
0	0	0	Treth ac Incwm Grant Amhenodol	0	0	0
747	409	1,156	(Gwarged)/Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	(193)	853	660
(895)			Balans Agoriadol y Gronfa Gyffredinol	(148)		
747			(Gweddill)/Diffyg ar y Gronfa Gyffredinol yn y flwyddyn	(193)		
(148)			Balans Cau y Gronfa Gyffredinol	(341)		

DATGANIAD INCWM A GWARIANT CYNHWYSFAWR

Dengys y datganiad hwn y gost gyfrifyddol yn y flwyddyn o ddarparu gwasanaeth y Cyd-Bwyllgor yn unol â pholisiau cyfrifeg cyffredinol dderbyniol.

2017/18			2018/19			
Gwariant Gros	Incwm Gros	Gwariant Net	Nodyn	Gwariant Gros	Incwm Gros	Gwariant Net
£'000	£'000	£'000		£'000	£'000	£'000
4,234	0	4,234	Gweithwyr	4,926	0	4,926
181	0	181	Eiddo	297	0	297
146	0	146	Cludiant	193	0	193
2,155	0	2,155	Gwasanaethau a Chyflenwadau	2,558	0	2,558
11,302	0	11,302	Trydydd Parti	8,560	0	8,560
0	(17,045)	(17,045)	Incwm	0	(16,065)	(16,065)
18,018	(17,045)	973	Cost Gwasanaethau	16,534	(16,065)	469
0	0	0	Gwariant Gweithredol Arall	0	0	0
183	0	183	Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi	191	0	191
0	0	0	Treth ac Incwm Grant Amhenodol	0	0	0
18,201	(17,045)	1,156	(Gwarged) / Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	16,725	(16,065)	660
		(601)	Ailfesuriadau o'r ymrwymiad/(ased) buddion diffiniedig net			1,313
		(601)	Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall			1,313
		555	Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr			1,973

DATGANIAD O'R SYMUDIAD MEWN RESERFAU

Dengys y Datganiad o'r Symudiadau Mewn Reserfau y symudiad o ddechrau'r flwyddyn i'r diwedd mewn gwahanol reserfau a ddelir gan yr Cyd-Bwyllgor, wedi eu dadansoddi i 'reserfau defnyddiadwy' (h.y. y rhai hynny sy'n gymwysedig i ariannu gwariant) a 'reserfau na ellir eu defnyddio'. Mae'r Datganiad yn dangos sut mae'r symudiadau yn y flwyddyn yn reserfau'r Cyd-Bwyllgor yn cael eu torri lawr rhwng ennillion a cholledion yn unol ag ymarferion cyfrifo sy'n gyffredinol gydnabyddedig. A hefyd yn dangos yr addasiadau statudol sy'n ofynnol i ddychwelyd at y swm godir ar y dreth cyngor (trwy gyfraniadau'r Cynghorau). Mae'r llinell Cynnydd/Gostyngiad Net yn dangos symudiadau statudol y Gronfa Gyffredinol yn y flwyddyn yn dilyn yr addasiadau hyn.

		Gwybodaeth ychwanegol		Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau			
Nodyn		Balans Cronfa	Reserfau Cronfa	Balans Cronfa	Cyfanswm	Reserfau na	Cyfanswm
		Gyffredinol heb glustnodi	Gyffredinol a Glustnodwyd				
		£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
	Balans 31 Mawrth 2017 a ddygwyd ymlaen	0	(895)	(895)	(895)	7,019	6,124
	<u>Symudiad mewn reserfau yn 2017/18</u>						
	(Gwarged)/Diffyg ar ddarparu gwasanaethau	1,156	0	1,156	1,156	0	1,156
	Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall	0	0	0	0	(601)	(601)
	Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	1,156	0	1,156	1,156	(601)	555
	Addasiadau rhwng sail cyfrifo a sail ariannu dan y rheoliadau	(409)	0	(409)	(409)	409	0
	(Cynnydd)/Gostyngiad Net cyn Trosglwyddiadau i Reserfau a Glustnodwyd	747	0	747	747	(192)	555
	<u>Trosglwyddiadau i/o Reserfau a Glustnodwyd (Cynnydd)/Gostyngiad yn 2017/18</u>	(747)	747	0	0	0	0
		0	747	747	747	(192)	555
	Balans 31 Mawrth 2018 a ddygwyd ymlaen	0	(148)	(148)	(148)	6,827	6,679
	<u>Symudiad mewn reserfau yn 2018/19</u>						
	(Gwarged)/Diffyg ar ddarparu gwasanaethau	660	0	660	660	0	660
	Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall	0	0	0	0	1,313	1,313
	Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	660	0	660	660	1,313	1,973
	Addasiadau rhwng sail cyfrifo a sail ariannu dan y rheoliadau	(853)	0	(853)	(853)	853	0
	(Cynnydd)/Gostyngiad Net cyn Trosglwyddiadau i Reserfau a Glustnodwyd	(193)	0	(193)	(193)	2,166	1,973
	<u>Trosglwyddiadau i/o Reserfau a Glustnodwyd (Cynnydd)/Gostyngiad yn 2018/19</u>	193	(193)	0	0	0	0
		0	(193)	(193)	(193)	(2,166)	1,973
	Balans 31 Mawrth 2019 a ddygwyd ymlaen	0	(341)	(341)	(341)	8,993	8,652

Y FANTOLEN

Dengys y Fantolen werth asedau ac ymrwymiadau'r Cyd-Bwyllgor ar ddyddiad y Fantolen. Mae asedau/(ymrwymiadau) net y Cyd-Bwyllgor (asedau llai ymrwymiadau) yn cyfateb i'r reserfau a ddelir gan y Cyd-Bwyllgor. Adroddir ar y reserfau mewn dau gategori. Y categori cyntaf o reserfau yw'r reserfau defnyddiadwy, h.y. y reserfau hynny y gall y Cyd-Bwyllgor eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau, yn amodol ar yr angen i gadw lefel ddoeth o reserfau ac unrhyw gyfyngiad statudol o'u defnydd. Yr ail gategori o reserfau yw'r rhai hynny na all y Cyd-Bwyllgor eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau. Mae'r categori yma o reserfau yn cynnwys reserfau gydag elw a cholledion heb eu gwireddu (er enghraifft, y reserve Ailbriso), ble nad yw'r symiau ar gael i'w defnyddio i ddarparu gwasanaethau dim ond pan werthir yr asedau yn unig; a reserfau gyda gwahaniaethau amseriad fel y dangosir ar linell 'Addasiadau rhwng sail cyfrifo a sail ariannu yn unol â rheoliadau' o'r Datganiad o'r Symudiad mewn Reserfau.

31 Mawrth 2018 £'000	Nodyn	31 Mawrth 2019 £'000
1	Dyledwyr Tymor Hir	0
1	Asedau Tymor Hir	0
4,310	Dyledwyr Tymor Byr 11	265
271	Arian a Chyferthoedd Arian 12	2,872
4,581	Asedau Cyfredol	3,137
(4,246)	Credydwyr Tymor Byr 13	(2,421)
(3)	Darpariaethau Tymor Byr 14	(3)
(264)	Derbyniadau Grantiau o Flaen Llaw 21	(461)
(4,513)	Ymrwymiadau Cyfredol	(2,885)
(6,748)	Ymrwymiad Pensiwn 25	(8,904)
(6,748)	Ymrwymiadau Tymor Hir	(8,904)
(6,679)	Asedau Net	(8,652)
(148)	Reserfau Defnyddiadwy 15	(341)
6,827	Reserfau na ellir eu defnyddio 16	8,993
6,679	Cyfanswm Reserfau	8,652

DATGANIAD LLIF ARIAN

Dengys y Datganiad Llif Arian newidiadau mewn arian a chyfwerthoedd arian y Cyd-Bwyllgor yn ystod y cyfnod adrodd. Trwy rannu'r llif arian yn weithgareddau gweithredu a buddsoddi, dengys y datganiad sut mae'r Cyd-Bwyllgor yn cynhyrchu a defnyddio arian a chyfwerthoedd arian. Mae cyfanswm y llif arian net o weithgareddau gweithredu yn ddangosydd allweddol o faint o weithgareddau'r Awdurdod a ariennir trwy incwm grant neu gan dderbynyddion y gwasanaethau a ddarperir gan y Cyd-Bwyllgor. Mae'r Gweithgareddau Buddsoddi yn cynrychioli'r all-lif arian a wnaed am adnoddau y bwriedir eu defnyddio i gyfrannu tuag at ddarpariad gwasanaethau'r Awdurdod yn y dyfodol.

2017/18 £'000		<i>Nodyn</i>	2018/19 £'000
1,156	(Gwarged)/Diffyg Net ar Ddarparu Gwasanaethau		660
(882)	Addasiadau i'r gwarged neu ddiffyg net ar ddarparu gwasanaethau am symudiadau anariannol (<i>credydwyr, dyledwyr a pensiwn</i>)	17	(3,260)
274	Llif Arian Net o Weithgareddau Gweithredu		(2,600)
(2)	Gweithgareddau Buddsoddi		(1)
272	(Cynnydd)/Lleihad net mewn arian a chyfwerthoedd arian		(2,601)
(543)	Arian a chyfwerthoedd arian ar ddechrau'r cyfnod adrodd		(271)
(271)	Arian a chyfwerthoedd arian ar ddiwedd y cyfnod adrodd		(2,872)

NODIADAU I'R CYFRIFON

NODYN I – POLISI'AU CYFRIFO

1.1 Egwyddorion Cyffredinol

Mae'r Datganiad o'r Cyfrifon yn crynhoi trafodion y Cyd-Bwyllgor yn y flwyddyn ariannol 2018/19 a'r sefyllfa ar ddiwedd y flwyddyn honno, sef 31 Mawrth 2019. Mae'r Rheoliadau Cyfrifo ac Archwilio (Cymru) (Diwygio) 2018 yn ei gwneud yn ofynnol i'r Cyd-Bwyllgor baratoi Datganiad o'r Cyfrifon yn flynyddol, a hynny yn unol ag arferion cyfrifo cywir. Mae'r arferion hyn wedi eu cynnwys yn bennaf yn y Côt Ymarfer ar Gyfrifo ar gyfer Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2018/19 a'r Côt Ymarfer Adrodd ar Wasanaeth 2018/19, ac yn cael eu cefnogi gan Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (SAARh).

Arfer y Cyd-Bwyllgor yw gweithredu ar y sail bod pob eitem o wariant yn cael eu trin fel refeniw yn y lle cyntaf. Os bydd unrhyw eitemau cyfalaf eu natur (e.e. offer TG, dodrefn) yn profi bod ganddynt arwyddocâd materol ar y cyflwyniad cywir a theg o'r sefyllfa ariannol, yna byddai'r eitemau yn cael eu trin yn unol ag arferion priodol.

Natur gyfyngedig sydd i drafodion y Cyd-Bwyllgor ac felly gweler isod y polisiau perthnasol yn unig.

1.2 Croniadau Incwm a Gwariant

Cyfrifir am weithgareddau yn y flwyddyn maent yn cymryd lle, nid pan wneir neu derbynnir taliadau arian parod.

- Bydd y refeniw o gytundebau gyda derbynwyr gwasanaeth, boed am wasanaeth neu nwyddau, yn cael ei adnabod pan fydd y gwasanaeth neu'r nwyddau yn cael eu trosglwyddo i dderbynydd y gwasanaeth yn unol â'r rhwymedigaethau perfformiad y cytundeb.
- Bydd cyflenwadau yn cael eu trin fel gwariant fel maent yn cael eu treulio – pan fydd bwlch rhwng y dyddiad mae'r cyflenwadau wedi eu derbyn a'u treulio, byddant yn cael eu dal fel stoc ar y Fantolen.
- Bydd treuliau, mewn cysylltiad â'r gwasanaeth a dderbyniwyd (gan gynnwys gwasanaeth gan weithwyr cyflogedig) yn cael eu cofnodi fel gwariant pan fydd y gwasanaeth wedi ei dderbyn yn hytrach na pan fydd y taliad yn cael ei wneud.
- Ble mae refeniw a gwariant wedi eu hadnabod ond nid yw'r arian wedi ei dderbyn neu ei dalu, bydd rhaid creu dyledwr neu gredydwr am y symiau perthnasol ar y Fantolen. Ble mae tebygolrwydd o beidio casglu'r ddyled, bydd rhaid lleihau gwerth y dyledion a chodi tâl ar y Cyfrif refeniw am yr incwm sydd yn anhebygol o gael ei gasglu.

1.3 Arian a Chyferthoedd Arian

Nid oes gan y Cyd-Bwyllgor gyfrif banc ei hun a gweinyddir yr holl arian parod gan Cyngor Gwynedd o fewn ei gyfrifon ei hun.

1.4 Buddiannau Gweithwyr

1.4.1 Buddion sy'n Daladwy yn ystod Cyflogaeth

Buddion tymor byr yw'r rhai hynny sydd yn ddyledus o fewn 12 mis i ddiwedd y flwyddyn. Maent yn cynnwys buddion megis cyflogau, tâl gwyliau a thâl salwch i weithwyr cyfredol ac maent yn cael eu hadnabod fel cost am wasanaethau yn y flwyddyn y mae'r gweithiwr yn gwasanaethu'r Cyd-Bwyllgor. Gwneir cronïad ar gyfer cost hawl gwyliau (neu unrhyw amser i ffwrdd o'r gwaith e.e. amser wedi ei gronni) sydd yn ddyledus i'r gweithwyr ond sydd heb ei gymryd cyn diwedd y flwyddyn ac yn cael ei gario drosodd i'r flwyddyn ariannol nesaf. Mae cost y cronïad yn mynd yn erbyn Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau ond mae wedyn yn cael ei wrth-droi drwy'r Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau fel bod cost y gwyliau yn mynd yn erbyn y flwyddyn y cymerir y gwyliau.

NODYN I – POLISI'AU CYFRIFO (parhad)

1.4.2 Buddion Terfynu Cyflogaeth

Mae buddion terfynu cyflogaeth yn daladwy o ganlyniad i benderfyniad y Cyd-Bwyllgor i derfynu cyflogaeth swyddog cyn y dyddiad ymddeol arferol neu o ganlyniad i benderfyniad y swyddog i dderbyn diswyddiad yn wirfoddol ac fe'u codir ar sail addasiad cronïad yn erbyn y gwasanaeth yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr pan na all y Cyd-Bwyllgor dynnu'n ôl y cynnig o'r buddion hynny neu pan fo'r Cyd-Bwyllgor yn cydnabod cost o ail-strwythuro, p'run bynnag sydd gyntaf.

Pan fo buddion terfynu cyflogaeth yn cynnwys ychwanegiadau i bensiynau mae'r ddarpariaeth statudol yn golygu y dylai'r Cyd-Bwyllgor dderbyn y gost sydd yn daladwy gan y Cyd-Bwyllgor i'r Gronfa Bensiwn neu i'r pensiynwr yn hytrach na'r swm wedi ei gyfrifo yn unol â'r safonau cyfrifeg berthnasol. Yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Reserfau mae angen neilltuo symiau i ac o'r Gronfa Bensiwn er mwyn diddymu'r credydau a'r debydau damcaniaethol am fuddion terfynu pensiynau ychwanegol a rhoi yn eu lle, y debydau am yr arian a dalwyd i'r Gronfa Bensiwn a'r pensiynwyr ac unrhyw symiau taladwy ond sydd heb eu talu at ddiwedd y flwyddyn.

1.4.3 Buddion Ôl-gyflogaeth

Mae gweithwyr y Cyd-Bwyllgor yn aelodau o ddau gynllun pensiwn ar wahân:

- Y Cynllun Pensiwn Athrawon, a weinyddir gan Capita Teachers' Pensions ar ran Adran Addysg Llywodraeth San Steffan.
- Y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol, a weinyddir gan Gronfa Bensiwn Gwynedd yng Nghyngor Gwynedd.

Mae'r ddau gynllun yn darparu buddion diffiniedig i'w haelodau (pensiynau a lymf-symiau) sydd wedi eu hennill yn ystod eu hamser gyda'r Cyd-Bwyllgor a'u cyn-gyflogwyr.

Fodd bynnag, mae'r trefniadau ar gyfer y cynllun athrawon yn golygu nad yw ymrwymadau'r buddion yn cael eu hadnabod i'r Cyd-Bwyllgor. Mae'r cynllun felly yn cael ei gyfrifo fel petai yn gynllun cyfraniadau diffiniedig ac nid yw ymrwymadau ar gyfer taliadau yn y dyfodol yn cael eu hadnabod yn y Fantolen. Mae'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn cynnwys cost cyfraniadau'r cyflogwr sy'n daladwy i'r Cynllun Pensiwn Athrawon yn y flwyddyn.

1.4.4 Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol

Mae gan bob aelod arall o'r staff, yn amodol ar rai meini prawf, yr hawl i fod yn aelod o'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol. Mae'r costau pensiwn a godir ar gyfrifon y Cyd-Bwyllgor ar gyfer y dosbarth yma o weithwyr yn cael eu pennu gan weinyddwyr y Gronfa ac yn cynrychioli cyfran sefydlog o gyfraniad y gweithwyr i'r cynllun.

Mae'r Cynllun Llywodraeth Leol yn cael ei drin fel cynllun budd diffiniedig.

Mae ymrwymadau Cronfa Bensiwn Gwynedd sydd i'w priodoli i'r Cyd-Bwyllgor yn cael eu cynnwys yn y Fantolen ar sail actiwaraid drwy'r dull rhagamcanu unedau h.y. asesiad o daliadau fydd yn cael eu gwneud yn y dyfodol mewn perthynas â buddion ymddeol a enillwyd hyd yn hyn gan y gweithwyr, yn seiliedig ar gyfradd marwolaeth, cyfradd trosiant gweithwyr a.y.b. yn ogystal â thafluniad enillion ar gyfer gweithwyr cyfredol.

Gostyngir yr ymrwymadau i'w gwerth ar sail prisiau cyfredol gan ddefnyddio cyfradd ddisgownt o 2.4% wedi ei gyfrifo fel cyfartaledd cymhwysol 'spot yields' ar fondiau corfforaethol o werth AA.

Mae asedau Cronfa Bensiwn Gwynedd sydd i'w priodoli i'r Cyd-Bwyllgor yn cael eu cynnwys yn y Fantolen ar sail gwerth teg a benderfynir gan Actiwari'r Gronfa.

Dadansoddir y newid yn ymrwymiad net pensiynau i'r cydrannau canlynol:

NODYN I – POLISI'AU CYFRIFO (parhad)

Cost gwasanaeth yn cynnwys:

- Cost gwasanaeth cyfredol – y cynnydd mewn ymrwymadau o ganlyniad i flynyddoedd o wasanaeth a enillwyd eleni - dyrennir yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr i'r gwasanaethau lle mae'r gweithwyr yn gweithio.
- Cost gwasanaeth y gorffennol – mae'r cynnydd mewn ymrwymadau yn deillio o benderfyniadau yn y flwyddyn gyfredol ble mae eu heffaith yn gysylltiedig â'r blynyddoedd o wasanaeth a enillwyd mewn blynyddoedd cynharach – mae'n cael ei ddebydu i'r Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaeth yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o Gostau heb eu Dosrannu.
- Llog net ar yr ymrwymiad/(ased) buddion diffiniedig net, h.y. y gost llog net i'r awdurdod - y newid yn ystod y cyfnod yn yr ymrwymiad/(ased) buddion diffiniedig net sy'n codi o dreigliad amser sy'n mynd yn erbyn llinell Incwm a Gwariant Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr - mae hyn yn cael ei gyfrifo ar sail gweithredu'r gyfradd ddisgownt sy'n cael ei ddefnyddio i fesur yr ymrwymiad buddion diffiniedig ar gychwyn y cyfnod i'r ymrwymiad/(ased) buddion diffiniedig net ar gychwyn y cyfnod - gan gymryd i ystyriaeth unrhyw newidiadau yn yr ymrwymiad/(ased) buddion diffiniedig net yn ystod y cyfnod o ganlyniad i gyfraniadau a thaliadau budd.

Ailfesuriadau yn cynnwys:

- Enillion ar asedau'r Cynllun - gan eithrio symiau sy'n gynwysedig yn llog net ar yr ymrwymiad/(ased) buddion diffiniedig net - yn cael eu debydu i Reserf Pensiynau fel Incwm a Gwariant Ariannu Cynhwysfawr Arall.
- Enillion a cholledion actiwaraidd - newidiadau i'r ymrwymiad pensiwn net oherwydd nad yw'r digwyddiadau yn cyd-fynd â'r rhagdybiaethau a wnaethpwyd yn y prisiad actiwaraidd diwethaf neu am nad yw'r actiwari wedi diweddarau ei ragdybiaethau - yn cael eu debydu i'r Reserf Pensiwn fel Incwm a Gwariant Ariannu Cynhwysfawr Arall.
- Cyfraniadau a delir i'r Gronfa Bensiwn Gwynedd - arian a delir fel cyfraniadau'r cyflogwr i'r Gronfa Bensiwn ar gyfer setliad ymrwymadau; sydd ddim yn cael eu cyfrifo fel traul.

Gyda buddion ymddeol, mae'n ofynnol, yn unol â darpariaethau statudol, i'r Gronfa Gyffredinol dderbyn cost y swm sy'n daladwy gan y Cyd-Bwyllgor i'r Gronfa Bensiwn neu'n uniongyrchol i'r pensiynwyr yn ystod y flwyddyn yn hytrach na'r swm a gyfrifir yn ôl y safonau cyfrifeg berthnasol. Yn y Datganiad o'r Symudiadau mewn Reserfau, mae hyn yn golygu bod angen neilltuo arian i neu allan o'r Reserf Pensiwn er mwyn diddymu'r credydau a'r debydau damcaniaethol ar gyfer buddion ymddeol a rhoi yn eu lle'r debydau am arian a dalwyd i'r Gronfa Bensiwn a phensiynwyr ac unrhyw symiau sy'n daladwy ond sydd heb eu talu at ddiwedd y flwyddyn. Mae'r balans negyddol sydd yn deillio o hyn yn y Reserf Pensiwn yn fesur o effaith buddiol i'r Cyd-Bwyllgor o orfod trin buddion ymddeol ar sail llif arian yn hytrach na thros y cyfnod y mae'r gweithwyr yn derbyn y budd.

Mae'r Safon Cyfrifeg Rhyngwladol (SCRh) 19 yn rheoli sut y dylid trin a datgelu'r ymrwymadau tymor hir sy'n bodoli mewn perthynas â chostau pensiwn. Mae'n ofynnol i gynghorau lleol (yn cynnwys Cyd-Bwyllgorau) yng Nghymru a Lloegr baratoi eu datganiadau ariannol yn unol â gofynion SCRh 19.

1.4.5 Buddion Dewisol

Mae gan y Cyd-Bwyllgor hefyd bwerau cyfyngedig i wneud dyfarniadau dewisol mewn achosion o ymddeoliadau cynnar. Bydd unrhyw ymrwymadau sydd yn deillio o ddyfarniad o'r fath i unrhyw aelod o'r staff (yn cynnwys athrawon) yn cael eu cronni yn y flwyddyn y cymerwyd y penderfyniad i wneud y dyfarniad gan ddefnyddio'r un polisiâu â'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol i gyfrifo amdanynt.

NODYN I – POLISIÂU CYFRIFO (parhad)

1.5 Digwyddiadau Wedi'r Cyfnod Adrodd

Digwyddiadau wedi dyddiad y fantolen yw'r digwyddiadau hynny, ffafriol ac anffafriol, sy'n digwydd rhwng diwedd y cyfnod adrodd a'r dyddiad pan awdurdodir cyhoeddiad y Datganiad o'r Cyfrifon. Gellir adnabod dau fath o ddigwyddiad:

- y rhai hynny sy'n darparu tystiolaeth o amgylchiadau a oedd yn bodoli ar ddiwedd y cyfnod adrodd – caiff y Datganiad o'r Cyfrifon ei addasu i adlewyrchu digwyddiadau o'r fath; a
- y rhai hynny sy'n dynodi amgylchiadau a gododd ar ôl y cyfnod adrodd – ni chaiff y Datganiad o'r Cyfrifon ei addasu i adlewyrchu digwyddiadau o'r fath, ond os ystyrir y byddai'n cael effaith faterol, yna byddai natur y digwyddiadau ynghyd â amcangyfrif o'r effaith ariannol (lle gellid amcangyfrif y gost) yn cael ei ddatgelu yn y nodiadau.

Nid yw unrhyw ddigwyddiadau sy'n digwydd wedi'r dyddiad awdurdodi cyhoeddiad yn cael eu hadlewyrchu yn y Datganiad o'r Cyfrifon.

1.6 Addasiadau Cyfnod Blaenorol, newidiadau i Bolisiau Cyfrifo, Amcangyfrifon a Gwallau

Gall yr angen i wneud addasiadau cyfnod blaenorol godi o ganlyniad i newid mewn polisiau cyfrifo neu i gywiro gwall sylweddol. Cyfrifir am newidiadau mewn amcangyfrifon cyfrifeg yn rhagolygol, h.y. yn y flwyddyn gyfredol a'r blynyddoedd i ddod a effeithir gan y newid, ac felly ni wneir addasiad cyfnod blaenorol.

Yr unig dro y gwneir newidiadau i bolisiau cyfrifo yw pan yn ofynnol gan ymarferion cyfrifo priodol neu fod y newid yn darparu gwybodaeth fwy dibynadwy neu berthnasol am effaith trafodion, digwyddiadau eraill ac amodau ar sefyllfa ariannol neu berfformiad ariannol y Cyd-Bwyllgor. Pan wneir newid, cyfrifir amdano yn ôl-weithredol (oni bai y nodir yn wahanol) trwy addasu balans agoriadol a ffigyrau cymharol y cyfnod blaenorol fel pe bai'r polisi wedi bodoli erioed.

Caiff gwallau materol a ddarganfyddir mewn ffigyrau cyfnodau blaenorol eu cywiro'n ôl-weithredol trwy addasu balans agoriadol a ffigyrau cymharol y cyfnod blaenorol.

1.7 Grantiau'r Llywodraeth a Chyfraniadau Eraill

Mae grantiau a chyfraniadau sy'n ymwneud â gwariant cyfalaf a refeniw yn cael eu cyfrifo ar sail groniodol, ac yn cael eu cydnabod ar unwaith fel incwm i'r gwasanaeth perthnasol o fewn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, oni bai bod amod ynghlwm wrth y grant neu gyfraniad nad yw'r Cyd-Bwyllgor wedi ei fodloni.

1.8 Gorbenion a Chostau Gwasanaethau Cefnogol

Mae'r taliadau am wasanaethau a ddarperir gan Adrannau Canolog Cefnogol o fewn Cyngor Gwynedd yn seiliedig ar gyfuniad o brisiau a bennir ymlaen llaw, amser y staff a gofnodir, cofnodi trafodion a fformiwlâu penodedig.

1.9 Darpariaethau

Mae'r Cyd-Bwyllgor yn gosod darpariaethau o'r neilltu ar gyfer ymrwymadau penodol sy'n debygol neu'n sicr o godi ond ni ellir ar hyn o bryd eu pennu'n gywir. Dosberthir y darpariaethau hyn fel ymrwymadau tymor hir neu dymor byr fel sy'n briodol yn ddibynnol ar natur bob darpariaeth.

1.10 Reserfau

Mae reserfau penodol yn cael eu creu ar gyfer rhoi symiau o'r neilltu ar gyfer cynlluniau gwario'r dyfodol. Mae hyn yn cael ei wneud drwy drosglwyddiadau allan o'r Balans Gronfa Gyffredinol yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Reserfau.

Cedwir rhai reserfau eraill sef 'Reserfau na ellir eu defnyddio', i bwrpasau technegol o reoli'r prosesau cyfrifo ar gyfer asedau anghyfredol, offerynnau ariannol a buddion gweithwyr. Nid yw'r rhain yn cynrychioli adnoddau defnyddiadwy y Cyd-Bwyllgor.

NODYN 1 – POLISIŌAU CYFRIFO (parhad)

1.11 Treth ar Werth

Dim ond mewn sefyllfa ble nad oes modd adennill TAW, y cynhwysir TAW neu'n ei dderbyn fel cost 'TAW anadferadwy'. Nid yw'r Cyd-Bwyllgor wedi cofrestru gyda TAW. Mae'r TAW yn cael ei adennill drwy gofrestrriad TAW Cyngor Gwynedd.

1.12 Dyledwyr a Chredydwyr

Cedwir Cyfrifon y Cyd-Bwyllgor ar sail cronni yn unol â'r Côt Ymarfer Cyfrifeg. Mae'r cyfrifon yn adlewyrchu gwir wariant ac incwm sy'n berthnasol i'r flwyddyn dan sylw, boed y taliadau a'r derbyniadau wedi cael eu talu neu eu derbyn yn y flwyddyn.

Eithriad i'r arfer yma yw taliadau chwarterol megis trydan, a gyfrifir yn ôl dyddiad darllen y mesurydd yn hytrach na rhannu'r gost rhwng gwahanol flynyddoedd ariannol, ac hefyd rhai taliadau blynyddol. Trwy weithredu'r polisi'n gyson ymhob blwyddyn ni chaiff effaith o bwys ar gyfrifon y flwyddyn.

1.13 Contractau Tymor Hir

Mae contractau tymor hir yn cael eu cyfrifo ar sail o godi'r gwaged neu'r diffyg ar y Ddarpariaeth o Wasanaethau gyda'r ystyriaeth yn cael ei ddyrannu i'r rhwymedigaethau perfformiad bodlonwyd ar sail y nwyddau neu'r gwasanaethau a drosglwyddwyd i dderbynnydd y gwasanaeth yn ystod y flwyddyn ariannol.

1.14 Gweithrediadau ar y Cyd

Gweithrediadau a reolir ar y cyd yw'r gweithgareddau sy'n cael eu hymgymryd â hwy ar y cyd â mentrwyr eraill sy'n cynnwys defnyddio asedau ac adnoddau'r mentrwyr yn hytrach na sefydlu endid ar wahân. Mae'r Cyd-Bwyllgor GwE wedi ei gategoreiddio fel Gweithred ar y Cyd.

NODYN 2 – NEWID MEWN POLISI CYFRIFO

Mae'r polisiau cyfrifo presennol y Cyd-Bwyllgor wedi eu haddasu i adlewyrchu y newidiadau sydd yn ofynnol yn unol ag arferion cyfrifo cywir yn unig, yn dilyn addasiadau sydd yn weithredol ar gyfer y flwyddyn ariannol 2018/19 i Gôt Ymarfer ar Gyfrifo ar gyfer Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig sydd yn berthnasol i offerynnau ariannol a chydabod incwm.

Nid oes prin unrhyw effaith yn deillio o'r cyfarwyddyd ychwanegol perthnasol i gydnabod incwm o gontractau gyda cwsmeriaid SAARh 15 Incwm o Gontractau gyda Cwsmeriaid, gan fod y gofynion newydd yn gyson gyda egwyddorion cydnabod incwm presennol y Cyd-Bwyllgor.

Yn yr un modd, nid oes prin unrhyw effaith yn deillio o'r cyfarwyddyd ychwanegol ar SAARh 9 Offerynnau Ariannol.

NODYN 3 - SAFONAU CYFRIFEG SYDD WEDI EU CYHOEDDI OND HEB EU MABWYSIADU ETO

Mae'r Côt Ymarfer ar Gyfrifo ar gyfer Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig CIPFA yn gofyn i effaith disgwyledig unrhyw safonau cyfrifeg sydd wedi eu cyhoeddi ond heb eu mabwysiadu eto gael ei ddatgan. Mae hyn yn berthnasol i'r ymarferion newydd neu ddiwygiedig canlynol o fewn Côt 2019/20:-

Addasiadau i SCRh 40 Eiddo Buddsoddi: *Trosglwyddiad Eiddo Buddsoddi.*

Gwelliannau Blynyddol i Safonau SAARh Cylchred 2014-2016.

PDAARh 22 Cydnabyddiaeth Ymlaen Llaw a Thrafodion Arian Tramor.

PDAARh 23 Ansicrwydd parthed Triniaeth Treth Incwm

Addasiadau i SAARh 9 Offerynnau Ariannol: *Nodweddion Blaendaliadau gydag lawndal Negyddol*

Mae'n ofynnol fod y Côt yn weithredol o 1 Ebrill 2019 ac felly nid oes unrhyw effaith ar Ddatganiad o'r Cyfrifon 2018/19, a does dim disgwyl i'r safonau newydd na'r newidiadau o fewn Côt Ymarfer 2019/20 gael effaith sylweddol ar yr wybodaeth a gyflwynir yn y datganiadau ariannol.

NODYN 4 - BARN ALLWEDDOL WRTH DDEFNYDDIO'R POLISI'AU CYFRIFO

Wrth weithredu'r polisiau cyfrifo a restrir yn Nodyn 1, mae'r Cyd-Bwyllgor wedi gorfod barnu, gwneud amcangyfrifon a thybiaethau ynghylch trafodion cymhleth, rhai sy'n cynnwys ansicrwydd am ddigwyddiadau i'r dyfodol a symiau yr asedau ac ymrwymïadau i'w cario, nad yw'n amlwg o ffynonellau eraill.

Mae'r farn, amcangyfrifon a thybiaethau cysylltiol a wnaed wedi eu selio ar arferion cyfredol priodol, profiad hanesyddol a ffactorau eraill sy'n cynnwys tybiaethau a thafuniadau hanesyddol, cyfredol a rhagamcanion i'r dyfodol, asesiad proffesiynol, tueddiadau cyfredol a ffactorau lleol a ystyrir yn berthnasol.

Yn y blynyddoedd diwethaf bu peth ansicrwydd am lefelau ariannu grantiau i'r dyfodol gan Lywodraeth Cymru. Mae'r mater yma yn rhan bwysig o Strategaeth Ariannol y Cyd-Bwyllgor sy'n cael ei ddiweddarau yn gyson, gyda'r ffactorau a wybyddir ac a ragwelir yn cael ystyriaeth briodol. Mae effaith penderfyniad Prydain i adael yr Undeb Ewropeaidd yn parhau i fod yn aneglur. Er hynny, mae'r Cyngor yn benderfynol nad yw'r ansicrwydd yn ddigonol i roi arwydd fod amhariad i werth asedau'r Cyngor.

Gwneir pob ymdrech i ddod o hyd i, ac i ddefnyddio'r holl wybodaeth berthnasol wrth asesu a phennu'r sefyllfa, sy'n hynod allweddol wrth ystyried materion megis prisiad yr actiwari o asedau a rhwymedigaethau'r Gronfa Bensiwn, reserfau a glustnodwyd, darpariaethau ac ymrwymïadau dibynnol. Fodd bynnag, gan nad oes modd pennu'r materion hyn i sicrwydd gall y gwir ganlyniadau amrywio o'r amcangyfrifon. Mae'r amcangyfrifon a thybiaethau gwaelodol yn cael eu hadolygu'n gyson.

NODYN 5 - TYBIAETHAU WEDI EU GWNEUD AM Y DYFODOL A FFYNONELLAU ERAILL O AMCANGYFRIF ANSICR

Mae'r Datganiad o'r Cyfrifon yn cynnwys ffigurau wedi eu hamcangyfrif yn seiliedig ar dybiaethau wedi eu gwneud gan y Cyd-Bwyllgor am y dyfodol neu sydd yn ansicr fel arall. Mae'r amcangyfrifon wedi eu seilio ar brofiad hanesyddol, tueddiadau cyfredol a ffactorau perthnasol eraill. Fodd bynnag, gan na ellir pennu rhai balansau yn bendant, gall y canlyniadau terfynol fod yn wahanol i'r tybiaethau ac amcangyfrifon.

Mae'r eitem ganlynol ar Fantolen y Cyd-Bwyllgor ar 31 Mawrth 2019 yn un a ystyrir gyda risg sylweddol (o ran sicrwydd y gwerth a amcangyfrifir) a allai arwain at gywiriadau arwyddocaol yn y flwyddyn ariannol sydd i ddod:

- **Ymrwymiad Pensiwn** - Mae sefyllfa'r Ymrwymiad Pensiwn a adlewyrchir yn y cyfrifon yn seiliedig ar nifer o asesiadau a dyfarniadau cymhleth a phroffiliau amrywiol gan gynnwys y gyfradd ddisgowntio a ddefnyddir, rhagolygon lefelau cyflog, newidiadau mewn oedran ymddeol, cyfradd marwolaethau a'r gyfradd adenillion ddisgwyliedig ar asedau'r Gronfa Bensiwn, yn unol â'r wybodaeth a ddarparwyd gan Actiwari Cronfa Bensiwn Gwynedd. Mae gwymbodaeth bellach ar gael yn Nodyn 24 a 25

NODYN 6 – EITEMAU MATEROL O INCWM A GWARIANT

Mae'r eitemau perthnasol yn cynnwys:-

- £1,313k yn y maes pensiwn ar ailfesuriad o'r asedau buddion diffiniedig net yn y maes penisynau, yn unol ag asesiad Actiwari Cronfa Bensiwn Gwynedd (Nodyn 16).
- £16,065k mewn grantiau a chyfraniadau a'r gwariant cyfatebol (Nodyn 21). Lleihad o £983k o'i gymharu â 2017/18.

NODYN 7 – NODYN I'R DADANSODDIAD GWARIANT AC ARIANNU

2018/19		ADDASIADAU RHWNG SAIL CYFRIFO A SAIL ARIANNU			
	Addasiadau i bwrpas Cyfalaf £'000	Gwahaniaeth Net i'r Addasiadau Pensiwn (i) £'000	Gwahaniaethau Eraill (ii) £'000	Cyfanswm Addasiadau £'000	
Addasiadau o'r Gronfa Gyffredinol i ddod i'r ffigyrau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr					
Gweithwyr	0	652	10	662	
Eiddo	0	0	0	0	
Cludiant	0	0	0	0	
Gwasanaethau a Chyflenwadau	0	0	0	0	
Trydydd Parti	0	0	0	0	
Incwm	0	0	0	0	
Cost Gwasanaethau	0	652	10	662	
Gwariant Gweithredol Arall	0	0	0	0	
Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi	0	191	0	191	
Treth ac Incwm Grant Amhenodol	0	0	0	0	
(Gwarged)/Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	0	843	10	853	

2017/18		ADDASIADAU RHWNG SAIL CYFRIFO A SAIL ARIANNU			
	Addasiadau i bwrpas Cyfalaf £'000	Gwahaniaeth Net i'r Addasiadau Pensiwn (i) £'000	Gwahaniaethau Eraill (ii) £'000	Cyfanswm Addasiadau £'000	
Addasiadau o'r Gronfa Gyffredinol i ddod i'r ffigyrau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr					
Gweithwyr	0	221	5	226	
Eiddo	0	0	0	0	
Cludiant	0	0	0	0	
Gwasanaethau a Chyflenwadau	0	0	0	0	
Trydydd Parti	0	0	0	0	
Incwm	0	0	0	0	
Cost Gwasanaethau	0	221	5	226	
Gwariant Gweithredol Arall	0	0	0	0	
Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi	0	183	0	183	
Treth ac Incwm Grant Amhenodol	0	0	0	0	
(Gwarged)/Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	0	404	5	409	

NODYN 7 – NODYN I'R DADANSODDIAD GWARIANT AC ARIANNU (parhad)

(i) Gwahaniaeth Net i'r Addasiadau Pensiynau

Newidiadau net ar gyfer dileu cyfraniadau pensiwn ac ychwanegiadau *Buddion Gweithwyr* SCRh 19 sy'n gysylltiedig â chostau ac incwm pensiwn:

- Ar gyfer **Gwasanaethau** – mae hyn yn cynrychioli hepgor y cyfraniadau pensiwn cyflogwr wnaed gan yr Awdurdod fel y caniateir trwy statud a'u hamnewid gyda'r costau gwasanaeth cyfredol a'r costau gwasanaeth hanesyddol.
- Ar gyfer **Incwm a gwariant ariannu a Buddsoddi** – y llog net ar y rhwymedigaeth budd diffiniedig sy'n gost yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

(ii) Gwahaniaethau Eraill

Mae gwahaniaethau eraill rhwng y swm sy'n cael ei ddebydu/credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a'r symiau sy'n daladwy/derbyniadwy i gael eu cydnabod trwy statud:

- Ar gyfer **Gwasanaethau** – mae'r swm yn cynrychioli addasiad am Groniad absenoldebau a ennillwyd ond heb eu cymryd yn ystod y flwyddyn.
- Ar gyfer **Incwm a gwariant ariannu a Buddsoddi** – mae'r golofn gwahaniaethau eraill yn cydnabod addasiadau i'r Gronfa Gyffredinol gogyfer a gwahaniaethau amseru am bremyntau a disgownt.

NODYN 8 - ADDASIADAU RHWNG SAIL CYFRIFO A SAIL ARIANNU DAN Y RHEOLIADAU

Mae'r nodyn hwn yn manylu ar yr addasiadau a wneir i gyfanswm yr incwm a gwariant cynhwysfawr a gydnabyddir gan y Cyd-Bwyllgor yn ystod y flwyddyn yn unol ag ymarferion cyfrifo priodol i'r adnoddau hynny a benodir gan ddarpariaethau statudol yn rhai sydd ar gael i'r Cyd-Bwyllgor i gwrdd â gwariant yn y dyfodol.

2018/19		
ADDASIADAU RHWNG SAIL CYFRIFO A SAIL ARIANNU DAN Y RHEOLIADAU	Reserf Defnyddiadwy Balans Cronfa Gyffredinol	Symudiad mewn Reserfau na ellir eu defnyddio
	£'000	£'000
Addasiadau yn ymwneud â'r Gronfa Bensiwn:		
Gwrthdroi eitemau yn ymwneud â budd-dal ymdeol wedi eu debydu/ credydu yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (Nodyn 25)	(1,437)	1,437
Cyfraniadau pensiwn y Cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiynwyr sydd yn daladwy yn y flwyddyn	594	(594)
Addasiadau yn bennaf ymwneud â'r Cyfrif Absenoldeb Cronedig		
Gwahaniaeth rhwng taliadau swyddogion sydd wedi ei gynnwys yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar sail croniadau a'r taliadau swyddogion yn y flwyddyn yn unol â gofynion statudol	(10)	10
Cyfanswm Addasiadau	(853)	853

2017/18		
ADDASIADAU RHWNG SAIL CYFRIFO A SAIL ARIANNU DAN Y RHEOLIADAU	Reserf Defnyddiadwy Balans Cronfa Gyffredinol	Symudiad mewn Reserfau na ellir eu defnyddio
	£'000	£'000
Addasiadau yn ymwneud â'r Gronfa Bensiwn:		
Gwrthdroi eitemau yn ymwneud â budd-dal ymdeol wedi eu debydu/ credydu yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (Nodyn 25)	(1,281)	1,281
Cyfraniadau pensiwn y Cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiynwyr sydd yn daladwy yn y flwyddyn	877	(877)
Addasiadau yn bennaf ymwneud â'r Cyfrif Absenoldeb Cronedig		
Gwahaniaeth rhwng taliadau swyddogion sydd wedi ei gynnwys yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar sail croniadau a'r taliadau swyddogion yn y flwyddyn yn unol â gofynion statudol	(5)	5
Cyfanswm Addasiadau	(409)	409

NODYN 9 – TROSLWYDDIAD I/O RESERFAU A GLUSTNODWYD

Mae'r nodyn isod yn amlygu'r swm a neilltuwyd o'r Gronfa Gyffredinol mewn reserfau a glustnodwyd er mwyn darparu cyllid ar gyfer cynlluniau gwario'r dyfodol.

Reserfau a Glustnodwyd

	Reserfau Cyd-Bwyllgor GwE £'000
Balans 31 Mawrth 2018	148
<u>Trosglwyddiadau:</u>	
Mewn	193
Allan	0
Balans 31 Mawrth 2019	341

NODYN 10 – GWARIANT AC INCWM ARIANNU A BUDDSODDI

2017/18		2018/19
£'000		£'000
183	Llog net yr ymrwymadau/(asedau) buddion diffiniedig net	191
183	Cyfanswm	191

NODYN 11 – DYLEDWYR TYMOR BYR

	31 Mawrth 2018 £'000	31 Mawrth 2019 £'000
Symiau Derbyniadwy Masnach	319	142
Blaendaliadau	75	49
Symiau Derbyniadwy Eraill	3,916	74
Cyfanswm	4,310	265

Yn dilyn addasiadau i'r Côt Ymarfer, mae ffigyrau 2017/18 wedi eu hailddatgan yn unol â'r gofynion newydd.

NODYN 12 – ARIAN A CHYFWERTHOEDD ARIAN

Nid oes gan y Cyd-Bwyllgor gyfrif banc ei hun a gweinyddir yr holl arian parod gan Cyngor Gwynedd o fewn ei gyfrifon ei hun. Dangosir un ffigwr net yn flynyddol yn y tabl, sef swm net yr arian parod neu orddrafft banc wedi ei ddal ar ran y Cyd-Bwyllgor o fewn symiau Cyngor Gwynedd.

	31 Mawrth 2018 £'000	31 Mawrth 2019 £'000
Arian Mewn Llaw	271	2,872
Arian a Chyferwerthoedd Arian	271	2,872
Gorddrafft Banc	0	0
Cyfanswm	271	2,872

NODYN 13 – CREDYDWYR TYMOR BYR

	31 Mawrth 2018 £'000	31 Mawrth 2019 £'000
Symiau Taladwy Masnach	473	417
Symiau Taladwy Eraill	3,773	2,004
Cyfanswm	4,246	2,421

Yn dilyn addasiadau i'r Côt Ymarfer, mae ffigyrau 2017/18 wedi eu hailddatgan yn unol â'r gofynion newydd.

NODYN 14 – DARPARIAETHAU

Mae'r Cyd-Bwyllgor yn gosod o'r neilltu ddarpariaethau ar gyfer ymrwymadau penodol na ellir ar hyn o bryd eu pennu'n sicr o ran maint neu amser. Ni chaniateir, yn unol ag egwyddorion cyfrifeg, i wneud darpariaethau ar gyfer patrymau gwariant anwastad. Fodd bynnag, gellir sefydlu reserfau wedi eu clustnodi ac wedi ei gynnwys yn Nodyn 9.

	Balans ar 31 Mawrth 2018 £'000	(Ychwanegiad) / Gostyngiad / Trosglwyddiad £'000	Defnydd yn y flwyddyn £'000	Balans ar 31 Mawrth 2019 £'000
Darpariaethau Tymor Byr				
Darpariaeth Cynllun Ceir Gwyrdd	(3)	0	0	(3)
	(3)	0	0	(3)

Darpariaeth Cynllun Ceir Gwyrdd – darpariaeth ar gyfer gofynion cynllun prydlesu ceir staff.

NODYN 15 – RESERFAU DEFNYDDIADWY

Mae'r Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau yn manylu ar y symudiad yn reserfau defnyddiadwy'r Cyd-Bwyllgor.

NODYN 16 – RESERFAU NA ELLIR EU DEFNYDDIO

31 Mawrth 2018		31 Mawrth 2019
£'000		£'000
(6,748)	Reserf Pensiynau	(8,904)
(79)	Cyfrif Absenoldeb Cronedig	(89)
(6,827)	Cyfanswm Reserfau na ellir eu defnyddio	(8,993)

Reserf Pensiynau

Mae'r Reserf Pensiynau yn amsugno'r gwahaniaethau amser sydd yn deillio o wahanol drefniadau cyfrifo ariannu buddion ymddeol yn unol â darpariaethau statudol. Mae'r Cyd-Bwyllgor yn cyfrifo buddion ymddeol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel mae'r buddion yn cronni blynyddoedd o wasanaeth, gyda'r rhwymedigaeth yn diweddar i adlewyrchu chwyddiant, newid tybiaethau ac enillion buddsoddiadau gan unrhyw adnoddau wedi ei neilltuo i gwrdd â'r gost. Fodd bynnag, mae anghenion statudol yn gofyn i fuddion wedi eu hennill cael eu ariannu fel y mae'r Cyd-Bwyllgor yn cyfrannu dros y gweithwyr i'r Gronfa Bensiwn neu yn y diwedd talu pensiwn ble mae'n bennaf gyfrifol. Mae balans debyd y Reserf Pensiynau felly yn dangos diffyg sylweddol yn y buddion enilledig gan gyn weithwyr a gweithwyr presennol ble mae'r Cyd-Bwyllgor wedi neilltuo i'w cyfarfod. Mae'r trefniadau statudol yn sicrhau bydd arian wedi ei neilltuo erbyn bydd y buddion angen eu talu.

2017/18		2018/19
£000		£000
(6,945)	Balans 1 Ebrill	(6,748)
601	Ailfesuriad o'r (ymrwymadau) / asedau buddion diffiniedig net (Nodyn 25)	(1,313)
(1,281)	Gwrthdroi eitemau yn ymwneud â budd-dal ymddeol sydd wedi eu debydu neu gredydu i'r Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(1,437)
877	Cyfraniadau pensiwn y cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiwnwyr sy'n daladwy yn y flwyddyn	594
(6,748)	Balans 31 Mawrth	(8,904)

NODYN 16 – RESERFAU NA ELLIR EU DEFNYDDIO (parhad)

Cyfrif Absenoldeb Cronedig

Mae'r Cyfrif Absenoldeb Cronedig yn amsugno'r gwahaniaethau fyddai fel arall yn ymddangos ar Falans y Gronfa Gyffredinol trwy gronni absenoldebau cyfadfer enilledig ond heb eu cymeryd yn y flwyddyn, e.e. hawl gwyliau blynyddol a ddygir ymlaen ar 31 Mawrth. Mae trefniadau statudol yn ei gwneud yn ofynnol i'r effaith ar Falans y Gronfa Gyffredinol gael ei niwtraleiddio gan drosglwyddiadau i neu o'r Cyfrif.

2017/18 £000		2018/19 £000
(74)	Balans 1 Ebrill	(79)
(5)	Gwahaniaeth rhwng taliadau swyddogion sydd wedi eu cynnwys yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar sail croniadau a'r taliadau swyddogion yn y flwyddyn yn unol â gofynion statudol	(10)
(79)	Balans 31 Mawrth	(89)

NODYN 17 – DATGANIAD LLIF ARIAN: ADDASIADAU I'R GWARGED NEU DDIFFYG NET AR DDARPARU GWASANAETHAU AM SYMUDIADAU ANARIANNOL

2017/18 £'000		2018/19 £'000
(947)	(Cynnydd)/Gostyngiad mewn Credydwy	1,825
377	Cynnydd/(Gostyngiad) mewn Dyledwy	(4,045)
(404)	Ymrwymiad Pensiwn	(843)
92	Eitemau anariannol eraill sydd wedi eu cynnwys yn y gwarged neu ddiffyg net ar ddarparu gwasanaeth	(197)
(882)		(3,260)

NODYN 18 – DIGWYDDIADAU WEDI DYDDIAD Y FANTOLEN

Nid oes yna unrhyw ddigwyddiadau gwybyddus i'w hadrodd wedi dyddiad y fantolen.

NODYN 19 – TALIADAU I SWYDDOGION

19a. Mae Rheoliadau Cyfrifo ac Archwilio (Cymru) (Diwygio) 2018, yn gosod dyletswydd ar y Cyd-Bwyllgor i ddatgan y wybodaeth ganlynol ar gyfer gweithwyr sydd wedi eu dynodi fel Uwch Swyddogion, sydd gyda chyflog rhwng £60,000 a £150,000. Yn unol â'r gofynion diffiniedig, cynhwysir isod y cyflog pensiynadwy, cyfraniadau pensiwn y cyflogwr a chostau eraill y cyflogwr (sydd yn cynnwys buddion diswyddo), ond ni chynhwysir cyfraniadau yswiriant gwladol y cyflogwr. Gwnaed y taliadau canlynol i uwch swyddogion y Cyd-Bwyllgor sydd wedi eu cyflogi'n uniongyrchol gan GwE:

2017/18				Uwch Swyddogion	2018/19			
Cyfraniadau Pensiwn		Costau Eraill			Cyfraniadau Pensiwn		Costau Eraill	
Cyflog	Cyflogwr	Cyflogwr	Cyfanswm		Cyflog	Cyflogwr	Cyflogwr	Cyfanswm
£	£	£	£		£	£	£	£
77,708	17,562	0	95,270	Prif Swyddog ¹	100,333	22,675	0	123,008

1)Am y cyfnod 1 Tachwedd 2016 i 31 Mai 2017, roedd deilydd y swydd yn Bennaeth Addysg Cyngor Gwynedd ac yn gweithredu fel Rheolwr Gyfarwyddwr dros-dro i GwE ar sail rhan amser, gyda GwE yn gyfrifol am ad-dalu 80% o'r costau sef £18k yn 2017/18. Deilydd yn y swydd yn barhaol ers 1 Mehefin 2017.

19b. Talwyd y symiau canlynol i weithwyr eraill y Cyd-Bwyllgor a dderbyniodd mwy na £60,000 o dâl am y flwyddyn (ac eithrio cyfraniadau pensiwn ac yswiriant gwladol y cyflogwr) ond sydd yn cynnwys costau diswyddo. Nid oedd unrhyw gostau diswyddo perthnasol yn 2018/19 a 2017/18.

Nifer gweithwyr eraill a dderbyniodd mwy na £60,000 sydd yn cynnwys cyflogau a chostau diswyddo:			
Nifer yn 2017-18		Nifer yn 2018-19	
Cyfanswm		Cyfanswm	
4	£60,000 - 64,999	10	
3	£65,000 - 69,999	4	

NODYN 20 – COSTAU ARCHWILIO ALLANOL

Mae'r Cyd-Bwyllgor wedi derbyn y costau isod ar gyfer archwilio allanol.

2017/18		2018/19
£'000		£'000
11	Ffioedd taladwy i archwilydd apwyntwyd gan Archwilydd Cyffredinol Cymru am wasanaethau archwilio allanol	11
3	Addasiad ffioedd archwilydd allanol blwyddyn flaenorol	0
14	Ffioedd Net	11

Mae Cwmni Deloitte wedi eu penodi gan Archwilydd Cyffredinol Cymru fel archwilydd allanol i Gyngor Gwynedd, ac felly GwE.

NODYN 21 – INCWM GRANT

21a. Mae'r Cyd-Bwyllgor wedi credydu'r grantiau, cyfraniadau a rhoddion canlynol i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:

	2017/18		2018/19	
	£'000	£'000	£'000	£'000
Grantiau a Chyfraniadau wedi eu Credydu i Wasanaethau				
Llywodraeth Cymru -				
Her Ysgolion Cymru	26		0	
Grant Codi Safonau	2,473		0	
Cefnogi Defnydd Iaith Anffurfiol - Plant a Phobl Ifanc	240		0	
CPCP - Cymhwyster Proffesiynol Cenedlaethol ar gyfer Prifathrawiaeth	147		0	
Grant Amddifadedd Disgyblion - Plant Mewn Gofal *	844		874	
Rhwydwaith Ysgolion Arloesi	1,891		0	
Dysgu yn y Cymru Digidol (LiDW)	114		0	
Arall	144		263	
		5,879		1,137
Grant Gwella Ysgolion Consortia Rhanbarthol ** -				
Llywodraeth Cymru (heb gynnwys y GGA)		0		7,077
Grant Gwella Addysg (GGA) *				
Ariannu Cyfatebol gan Gyngorau				
Conwy	67		51	
Dinbych	343		343	
Fflint	86		86	
Gwynedd	547		547	
Ynys Môn	291		205	
Wrecsam	0		0	
Llywodraeth Cymru	4,355		2,002	
		5,689		3,234
Grantiau a Chyfraniadau gan Lywodraeth arall				
Cyngor Chwaraeon Cymru	48		10	
Cyngor Gweithlu Addysg	339		309	
		387		319
Grantiau a Chyfraniadau eraill				
Cyfraniadau'r Cyngorau tuag at y Gwasanaeth Craidd				
Conwy	629		633	
Dinbych	623		626	
Fflint	927		932	
Gwynedd	722		725	
Ynys Môn	414		420	
Wrecsam	770		778	
		4,085		4,114
Arall		1,008		184
Cyfanswm Grantiau a Chyfraniadau wedi eu Credydu i Wasanaethau				
		17,048		16,065

*Dim yn cynnwys grantiau nac ariannu cyfatebol wedi eu dosbarthu'n uniongyrchol i'r ysgolion.

** Mae mwyafrif o grantiau mae GwE yn ei dderbyn yn flynyddol, gan gynnwys y Grant Gwella Addysg, wedi eu cyfuno i un grant cynhwysfawr 'Grant Gwella Ysgolion Consortia Rhanbarthol' yn 2018/19.

NODYN 21 – INCWM GRANT (parhad)

21b. Mae'r Cyd-Bwyllgor wedi derbyn grantiau sydd eto i'w adnabod fel incwm gan fod amodau wedi ei glynu i'r grantiau sy'n golygu ella y bydd rhaid dychwelyd yr arian i'r rhoddwr. Mae'r balans ar ddiwedd y flwyddyn fel a ganlyn:

	31 Mawrth 2018 £'000	31 Mawrth 2019 £'000
Derbyniadau Grantiau a Chyfraniadau Ymlaen Llaw		
<u>Tymor Byr</u>		
Rhaglen Athrawon Newydd Gymhwys	264	344
Grant Gwella Ysgolion Consortia Rhanbarthol	0	117
Cyfanswm	264	461

NODYN 22 – PARTIÖN CYSYLLTIEDIG

Mae'n ofynnol i'r Cyd-Bwyllgor ddatgelu trafodaethau materol-berthnasol gyda phartion cysylltiedig - cyrff neu unigolion sydd â'r potensial i reoli neu ddylanwadu'r Cyd-Bwyllgor, neu i gael eu rheoli neu ddylanwadu gan y Cyd-Bwyllgor. Mae datgelu'r trafodaethau hyn yn galluogi'r darllenwyr i asesu a oes cyfyngiad ar allu'r Cyd-Bwyllgor i weithredu'n annibynnol, neu a yw'n medru cyfyngu ar allu parti arall i fargeinio'n rhydd gyda'r Cyd-Bwyllgor. I gydymffurfio efo'r gofynion, gwneir hyn drwy ofyn i'r Aelodau a'r Uwch Swyddog gwblhau datganiad personol, fel a ddiffinnir yng Nghôd ymarfer CIPFA.

Aelodau

Mae gan aelodau'r Cyd-Bwyllgor ddylanwad dros bolisiau ariannol a gweithredol y Cyd-Bwyllgor.

Mae aelodau wedi datgan diddordeb neu berthynas mewn cwmnïau neu fusnesau a all fod yn ymdrin â'r Cyd-Bwyllgor. Mae dadansoddiad o'r taliadau a wnaed i'r cwmnïau yma yn ystod 2018/19 a'r balansau ar 31 Mawrth 2019 o dan y pennawd yma fel a ganlyn:

Taliadau a wnaethpwyd £'000	Symiau sy'n ddyledus gan y Cyd-Bwyllgor £'000	Symiau sy'n ddyledus i'r Cyd-Bwyllgor £'000
422	0	8

Mae'r ffigyrau yn seiliedig ar y wybodaeth parthed dychweliadau Cyngorwyr.

Swyddogion

Mae Uwch Swyddog y Cyd-Bwyllgor wedi datgan fel sydd yn ofynnol a phriodol, diddordeb neu berthynas mewn cwmnïau, cyrff gwirfoddol, elusennol neu gyhoeddus sydd yn derbyn taliadau gan y Cyd-Bwyllgor. Yn ystod 2018/19, ni wnaed unrhyw daliadau i'r cwmnïau a chyrrff yma ac nid oes unrhyw swm yn ddyledus gan nac i'r Cyd-Bwyllgor gan y cwmnïau a chyrrff a nodwyd.

NODYN 23 – PECYNNAU TERFYNU GWAITH

Nid oedd yna becynnau terfynu gwaith yn ystod 2018/19 na 2017/18.

NODYN 24 - CYNLLUNIAU PENSIWN A GYFRIFIR AMDANYNT FEL CYNLLUNIAU CYFRANIADAU DIFFINIEDIG

Mae athrawon sy'n cael eu cyflogi gan y Cyd-Bwyllgor yn aelodau o'r Cynllun Pensiwn Athrawon, sy'n cael ei weinyddu gan yr Adran dros Addysg y Llywodraeth. Mae'r cynllun yn rhoi buddion penodol i Athrawon ar eu hymddeoliad, ac mae'r Cyd-Bwyllgor yn cyfrannu tuag at y gost drwy dalu cyfraniadau sy'n seiliedig ar dâl pensiynadwy aelodau.

Mewn egwyddor cynllun buddiannau diffiniedig yw'r cynllun. Er hynny, mae'r cynllun heb ei ariannu ac mae'r Adran dros Addysg yn defnyddio cronfa ddamcaniaethol er mwyn cyfrifo cyfradd cyfraniad cyflogwyr i'w talu gan awdurdodau lleol. Nid yw'r Cyd-Bwyllgor yn gallu adnabod ei ran o'r sefyllfa ariannol waelodol a pherfformiad y cynllun gyda digon o ddibynadwyedd at ddibenion cyfrifo. At ddiben y Datganiad o'r Cyfrifon, maent felly yn cael eu cyfrifo ar yr un sail a chynllun cyfraniadau diffiniedig.

Yn 2018/19 talodd y Cyd-Bwyllgor £10k (2017/18: £10k) am gost pensiwn athrawon, oedd yn cynrychioli 16.48%, ar gyfartaledd (2017/18: 16.48%), o dâl pensiynadwy athrawon. Yn ychwanegol at hyn mae'r Cyd-Bwyllgor yn gyfrifol am gostau unrhyw fuddiannau ychwanegol a ddyfarnir ar ymddeoliad cynnar tu allan i delerau'r cynllun athrawon. Nid oedd unrhyw gostau am hyn yn 2018/19 nac yn 2017/18. Cyfrifir am y costau hyn ar sail buddiannau diffiniedig a'u cynhwysir yn Nodyn 25.

NODYN 25 – COSTAU PENSIWN

Fel rhan o delerau ac amodau gwaith eu swyddogion a'u gweithwyr eraill, mae'r Cyd-Bwyllgor yn gwneud cyfraniadau at gostau buddiannau ôl-gyflogaeth. Er na fydd y buddion yma yn daladwy hyd nes i'r gweithwyr ymddeol, mae gan y Cyd-Bwyllgor ymrwymiad i wneud y taliadau. Mae'n rhaid eu dangos ar yr adeg mae'r gweithwyr yn ennill eu hawliau yn y dyfodol.

Mae GwE yn ymwneud â dau gynllun buddiannau ar ôl-gyflogaeth:

- a) **Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol** a weinyddir yn lleol gan Gyngor Gwynedd. Mae'n gynllun wedi ei ariannu, gyda buddion diffiniedig yn seiliedig ar gyflog terfynol tan 31 Mawrth 2014 ac yn seiliedig ar gyflog cyfartaledd gyrf a o I Ebrill 2014. Mae'r Cyd-Bwyllgor a'r gweithwyr yn talu cyfraniadau i'r gronfa, sydd wedi eu cyfrifo ar lefel sydd i fod i falansio'r ymrwymadau pensiwn gyda'r asedau a fuddsoddir.
- b) **Trefniadau ar gyfer dyfarniad buddiannau ar ôl ymddeol wrth ymddeol yn fuan.** Trefniant buddion a ddiffinnir heb ei ariannu yw hyn, lle adnabyddir yr ymrwymadau wrth wneud y dyfarniad. Fodd bynnag, nid oes asedau buddsoddi wedi eu cronni er mwyn cwrdd â'r ymrwymadau pensiwn, ac mae angen cynhyrchu arian er mwyn cwrdd â gwir daliadau pensiwnau wrth iddynt ddod yn ddyledus.

Mae Cronfa Pensiwn Gwynedd yn cael ei gweithredu dan y fframwaith rheoleiddio ar gyfer y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol, a Phwyllgor Pensiwnau Cyngor Gwynedd sy'n gyfrifol am lywodraethu'r cynllun. Caiff y polisi ei bennu yn unol â Rheoliadau'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol Yn y gorffennol mae rheolwyr buddsoddiadau'r gronfa wedi cael eu penodi gan Bwyllgor Cronfa Pensiwn Gwynedd. Wrth i'r buddsoddiadau gael eu trosglwyddo i Bartneriaeth Pensiwn Cymru (PPC) caiff y rheolwyr eu penodi gan y bartneriaeth.

Y prif risgiau i'r Cyd-Bwyllgor o'r cynllun yw'r rhagdybiaethau hirhoedledd, newidiadau statudol i'r cynllun, newidiadau strwythurol i'r cynllun (megis nifer fawr yn tynnu allan o'r cynllun), newidiadau i chwyddiant, enillion bondiau a pherfformiad buddsoddiadau ecwiti a ddelir yn y cynllun. Mae'r rhain wedi'u lliniaru i ryw raddau gan y gofynion statudol i godi'r symiau sy'n ofynnol gan statud fel y disgrifir yn y nodyn polisiâu cyfrifo i'r Cyd-Bwyllgor.

Trafodion sydd yn Perthyn i Fuddion Ôl-gyflogaeth

Mae'r Cyd-Bwyllgor yn adnabod cost y buddion ymddeol yng nghost gwasanaethau a adroddir pan mae gweithwyr yn eu hennill, yn hytrach na phan mae'r buddion yn cael eu talu. Fodd bynnag, mae'r gost sydd rhaid ei ddangos yn erbyn Treth y Cyngor (trwy gyfraniadau'r Cynghorau) yn seiliedig ar yr arian a delir yn ystod y flwyddyn. Felly, mae gwir gost buddion ar ôl cyflogaeth/ymddeol yn cael eu gwrth-droi allan o Gronfa Gyffredinol y Cyd-Bwyllgor trwy'r Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau. Yn ystod y flwyddyn mae'r trafodion canlynol wedi cael eu gwneud yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a Balans y Gronfa Gyffredinol trwy'r Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau.

NODYN 25 – COSTAU PENSIWN (parhad)

Newid mewn Gwerth Teg Asedau'r Cynllun, Ymrwymiad Buddion a Ddiffinnir ac Ymrwymiad Net	Cyfnod yn gorffen 31 Mawrth 2018			Cyfnod yn gorffen 31 Mawrth 2019		
	Asedau	Ymrwymia dau	(Ymrwymia dau) /asedau net	Asedau	Ymrwymia dau	(Ymrwymia dau) /asedau net
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Gwerth Teg Asedau'r Cyflogwr	14,702	0	14,702	15,969	0	15,969
Gwerth Presennol Ymrwymiaidau wedi eu hariannu	0	(21,647)	(21,647)	0	(22,717)	(22,717)
Gwerth Presennol Ymrwymiaidau heb eu hariannu	0	0	0	0	0	0
Sefyllfa Agoriadol ar 1 Ebrill	14,702	(21,647)	(6,945)	15,969	(22,717)	(6,748)
Cost Gwasanaeth						
Cost Gwasanaeth Cyfredol*	0	(1,098)	(1,098)	0	(1,246)	(1,246)
Cost Gwasanaeth y Gorffennol (gan gynnwys cwtogiadau)	0	0	0	0	0	0
Cyfanswm Cost Gwasanaeth	0	(1,098)	(1,098)	0	(1,246)	(1,246)
Llog Net						
Incwm Llog ar Asedau'r Cynllun	392	0	392	437	0	437
Cost Llog ar Fuddion a Ddiffinnir Ymrwymiad	0	(575)	(575)	0	(628)	(628)
Cyfanswm Llog Net	392	(575)	(183)	437	(628)	(191)
Cyfanswm Cost Buddion a Ddiffinnir a Adnabyddir mewn Elw / (Colled)	392	(1,673)	(1,281)	437	(1,874)	(1,437)
Llif Arian						
Cyfraniadau Aelodau'r Cynllun	224	(224)	0	260	(260)	0
Cyfraniadau y Cyflogwr	878	0	878	568	0	568
Cyfraniadau ynglŷn â buddion wedi eu hariannu	0	0	0	0	0	0
Buddion a Dalwyd	(348)	348	0	(345)	345	0
Buddion Heb eu Hariannu a Dalwyd	0	0	0	0	0	0
Sefyllfa Cau y Disgwylyr	15,848	(23,196)	(7,348)	16,889	(24,506)	(7,617)
Ail Fesuriadau						
Newid mewn Tybiaethau Demograffig	0	0	0	0	0	0
Newid mewn Tybiaethau Ariannol	0	479	479	0	(2,181)	(2,181)
Profiadau Eraill	0	0	0	0	0	0
Enillion ar Asedau ac eithrio symiau a gynhwysir yn llog net	121	0	121	894	0	894
Cyfanswm yr Holl Ail Fesuriadau yn Incwm Cynhwysfawr Arall (ICA)	121	479	600	894	(2,181)	(1,287)
Gwerth Teg Asedau'r Cyflogwr	15,969	0	15,969	17,783	0	17,783
Gwerth Presennol Ymrwymiaidau wedi eu hariannu	0	(22,717)	(22,717)	0	(26,687)	(26,687)
Gwerth Presennol Ymrwymiaidau heb eu hariannu**	0	0	0	0	0	0
Sefyllfa Cau ar 31 Mawrth	15,969	(22,717)	(6,748)	17,783	(26,687)	(8,904)

* Mae'r cost gwasanaeth cyfredol yn cynnwys lwfans 0.5% cyflogau ar gyfer costau gweinyddiaeth.

** Ar gyfer ymrwymiaidau heb eu hariannu ar 31 Mawrth 2019, tybir bod yr holl bensiynau heb eu hariannu, yn daladwy am weddill oes yr aelod. Tybir hefyd bod 90% o bensiynwyr yn briod (neu'n cyd-fyw) pan fuont farw ac y bydd eu priod (cydbreswylwyr) yn derbyn pensiwn o 50% o bensiwn yr aelod ar ddyddiad marwolaeth yr aelod.

NODYN 25 – COSTAU PENSIWN (parhad)

Prif Gategoriâu Asedau'r Cynllun fel Canran o Gyfanswm Asedau'r Cynllun

Mae'r Actiwari wedi darparu dadansoddiad manwl o asedau'r Gronfa yn unol â gofynion SCRh19. Mae'r dadansoddiad hwn yn gwahaniaethu rhwng natur a risg yr asedau hynny ac yn eu torri i lawr ymhellach i'r rheini sydd â dyfynbris mewn marchnad actif, a'r rheiny sydd ddim yn cael eu dyfynnu. Tybir bod rhaniad asedau GwE ar yr un gyfrannedd â dyraniad asedau'r Gronfa fel yr oedd ar 31 Rhagfyr 2018. Mae'r tabl uchod yn dangos y rhaniad. Mae'r Actiwari yn amcangyfrif bod gwerth bid asedau'r Gronfa yn £2,090m ar 31 Mawrth 2019, yn seiliedig ar wybodaeth a ddarparwyd gan yr Awdurdod Gweinyddol a chan roi ystyriaeth i enillion mynegai lle bo hynny'n briodol. Dim ond rhan o'r Gronfa sy'n berthnasol i'r GwE.

Gwerth Teg Asedau'r Cyflogwr

Mae gwerth yr asedau isod a'r gwerth bid yn unol â gofynion SCRh19.

Categori Ased	Ar 31 Mawrth 2018				Ar 31 Mawrth 2019			
	Prisiau a ddyfynnwyd mewn Marchnadoedd Gweithredol	Prisiau na ddyfynnir mewn Marchnadoedd Gweithredol	Cyfanswm		Prisiau a ddyfynnwyd mewn Marchnadoedd Gweithredol	Prisiau na ddyfynnir mewn Marchnadoedd Gweithredol	Cyfanswm	
	£'000	£'000	£'000	%	£'000	£'000	£'000	%
Ernesau Ecwiti								
Defnyddiwr	474	0	474	3	443	0	443	2
Cynhyrchu	524	0	524	3	532	0	532	3
Ynni a Gwasanaethau	50	0	50	0	0	0	0	0
Sefydliadau Ariannol	283	0	283	2	208	0	208	1
Iechyd a Gofal	811	0	811	5	1,137	0	1,137	6
Technoleg Gwybodaeth	607	0	607	4	311	0	311	2
Eraill	55	0	55	0	604	0	604	3
Ernesau Dyledion								
Eraill	0	2,321	2,321	14	0	2,584	2,584	15
Ecwiti Preifat								
Y cyfan	0	621	621	4	0	965	965	5
Eiddo Diriaethol								
Eiddo y DU	373	846	1,219	8	565	1,061	1,626	9
Eiddo Tramor	0	15	15	0	0	9	9	0
Cronfeydd								
Buddsoddi ac								
Ymddiriedolaethau								
Unedol								
Ecwiti	3,242	4,867	8,109	51	3,460	5,097	8,557	48
Is-adeiladwaith	0	279	279	2	0	350	350	2
Arian a								
Chyfwertoedd								
Arian								
Y cyfan	601	0	601	4	457	0	457	3
Cyfanswm	7,020	8,949	15,969	100	7,717	10,066	17,783	100

NODYN 25 – COSTAU PENSIWN (parhad)

Sail ar gyfer amcangyfrif asedau ac ymrwymadau

Mae'r ymrwymadau wedi cael eu hasesu ar sail actiwaraidd gan ddefnyddio'r dull rhagamcanu unedau, sef amcangyfrif o'r pensiwn fydd yn daladwy yn y dyfodol yn ddibynnol ar dybiaethau ynghylch cyfraddau marwolaeth, disgwyliad oes a lefelau cyflog. Mae disgwyliad oes yn seiliedig ar ragamcanion penodol i'r gronfa a elwir yn VitaCurves a thybir bod gwelliant tymor hir eisoes wedi cyrraedd yr eithaf, sydd gyfystyr â 1.25% y flwyddyn.

Mae Hymans Robertson, cwmni actiwari annibynnol, wedi amcangyfrif ymrwymadau Cynllun Pensiwn Gwynedd ac ymrwymadau Buddion Dewisol. Roedd amcangyfrifon Cronfa Bensiwn Gwynedd yn seiliedig ar y prisiad llawn ddiweddaraf o'r cynllun fel yr oedd ar 31 Mawrth 2016. Mae'r rhagdybiaethau arwyddocaol a ddefnyddir gan yr actiwari yn y tabl canlynol wedi cael effaith sylweddol ar werthoedd yr asedau a'r ymrwymadau fel a ganlyn:-

	31 Mawrth 2018	31 Mawrth 2019
Tybiaethau Ariannol	% y.f.	% y.f.
Cyfradd Codiad Pensiynau	2.4	2.5
Cyfradd Codiad Cyflogau*	2.4	2.5
Cyfradd Chwyddiant	2.4	2.5
Cyfradd Ddisgownt	2.7	2.4
Cyfradd Enillion Tymor Hir a Ddisgwylir ar yr holl asedau	2.7	2.4
Nifer a ddisgwylir i gymryd yr opsiwn i drosi pensiwn blynyddol i lwmp swm ymddeol		
am wasanaeth cyn Ebrill 2008	50	50
am wasanaeth ar ôl Ebrill 2008	75	75
Tybiaethau Marwolaeth	Blynyddoedd	Blynyddoedd
Hyd oes ar 65 oed am bensiynwyr cyfredol		
Dynion	22.0	22.0
Merched	24.2	24.2
Hyd oes ar 65 oed am bensiynwyr y dyfodol		
Dynion	24.0	24.0
Merched	26.4	26.4

*Ar gyfer ymrwymadau heb eu hariannu ar 31 Mawrth 2019, tybir bod yr holl bensiynau heb eu hariannu yn daladwy am weddill oes yr aelod. Tybir hefyd bydd 90% o bensiynwyr yn briod (neu'n cyd-fyw) wrth farw ac y bydd eu priod (cydbreswlydd) yn derbyn pensiwn o 50% o bensiwn yr aelod ar ddyddiad marwolaeth yr aelod.

Mae'r amcangyfrifiad o'r rhwymedigaethau buddion diffiniedig yn sensitif i'r rhagdybiaethau actiwaraidd sydd wedi'u nodi yn y tabl uchod. Er mwyn meintioli effaith unrhyw newid yn y rhagdybiaethau ariannol a ddefnyddir, mae'r actiwari wedi cyfrifo a chymharu gwerth ymrwymadau'r cynllun fel yr oeddynt ar 31 Mawrth 2019 ar seiliau amrywiol. Mae'r dull a ddefnyddiwyd yn gyson â'r dull a fabwysiadwyd i gael y ffigyrau SCR_{h19} a ddarperir yn y nodyn hwn.

Er mwyn meintioli'r ansicrwydd disgwyliad hyd oes, mae'r actiwari wedi cyfrifo'r gwahaniaeth yn y gost i'r Cyd-Bwyllgor pe bai cynnydd o flwyddyn mewn disgwyliad oes. Yn nhermau sensitifrwydd, caiff hyn ei dybio i fod yn gynnydd o thua 3-5% yn y gost o fudd-daliadau. Yn ymarferol bydd gwir gost cynnydd o flwyddyn mewn disgwyliad oes yn ddibynnol ar strwythur y dybiaeth ddiwygiedig (h.y. os yw gwelliannau mewn cyfraddau goroesi yn bennaf berthnasol i oedrannau iau neu hŷn).

NODYN 25 – COSTAU PENSIWN (parhad)

Mae'r ffigyrau yn y tabl isod wedi deillio'n seiliedig ar broffil aelodaeth y Cyd-Bwyllgor fel yr oedd ar 31 Mawrth 2016, dyddiad y prisiad actiwaraid mwyaf diweddar. Mae'r dull a ddefnyddiwyd wrth baratoi'r dadansoddiad sensitifrwydd a ddangosir isod yn gyson â'r dull a ddefnyddiwyd y flwyddyn flaenorol.

Effaith ar Ymrwymiad Buddion a Ddiffinnir yn y Cynllun		
Newid tybiaeth	Brasamcan cynnydd i'r Rhwymedigaeth Buddion Diffiniedig 31 Mawrth 2019	Brasamcan swm ariannol 31 Mawrth 2019
	%	£'000
0.5% o leihad i'r gwir gyfradd ddisgownt	11	3,018
0.5% o gynnydd i'r cyfradd codiad cyflog	2	665
0.5% o gynnydd i'r gyfradd codiad pensiwn	9	2,290

Y prif ragdybiaeth demograffig yw'r dybiaeth hirhoedledd (h.y. disgwyliad oes yr aelod). At ddibenion sensitifrwydd, amcangyfrifir y bydd cynnydd o flwyddyn yn y disgwyliad oes yn cynyddu Rhwymedigaeth Budd Diffiniedig y Cyflogwr tua 3-5%. Yn ymarferol, bydd y gost wirioneddol o flwyddyn o gynnydd yn nisgwylid oes yn dibynnu ar strwythur y dybiaeth ddiwygiedig (h.y. os yw gwelliannau i'r cyfraddau goroesi yn bennaf berthnasol i oedrannau iau neu hŷn).

Effaith ar Lif Arian y Cyd-Bwyllgor

Un o amcanion y cynllun yw y dylid cadw cyfraniadau cyflogwyr ar gyfradd mor gyson â phosib. Mae Cyngor Gwynedd wedi cytuno ar strategaeth gydag actiwari'r gronfa i gyflawni lefel cyllido o 100% dros yr 20 mlynedd nesaf. Caiff lefelau cyllido eu monitro'n flynyddol.

Caiff y cyfraniadau a delir gan y Cyd-Bwyllgor eu gosod gan Actiwari'r Gronfa yn y prisiad pob tair blynedd (y mwyaf diweddar oedd 31 Mawrth 2016), neu ar unrhyw adeg arall pan roddir cyfarwyddyd i wneud hynny gan yr Awdurdod Gweinyddol. Mae'r cyfraniadau sy'n daladwy dros y cyfnod tan 31 Mawrth 2020 wedi'u gosod yn y dystysgrif Cyfraddau ac Addasiadau. Am fanylion pellach ar y dull a ddefnyddiwyd i osod cyfraddau cyfrannu ar gyfer y Cyd-Bwyllgor, cyfeiriwch at adroddiad actiwaraid 2016, dyddiedig 31 Mawrth 2017.

Gwybodaeth am yr Ymrwymiad Buddion a Ddiffinnir

	Rhaniaid Ymrwymiad 31 Mawrth 2019		Parhad
	£'000	%	
Aelodau Gweithredol	19,665	73.7	23.1
Aelodau Gohiriedig	565	2.1	32.9
Aelodau Pensiynwyr	6,457	24.2	14.0
Cyfanswm	26,687	100.0	20.0

Mae'r ffigyrau uchod yn cynnwys ymrwymadau wedi eu hariannu ac nad ydynt yn cynnwys ymrwymadau pensiynwyr heb eu hariannu. Mae'r parhad yn effeithiol ar brisiad swyddogol blaenorol ar 31 Mawrth 2016.

NODYN 25 – COSTAU PENSIWN (parhad)

Effaith ar y Blynyddoedd i ddod

Disgwylir i gyfanswm y cyfraniadau a wneir i Gynllun Pensiwn Llywodraeth Leol gan y Cyd-Bwyllgor fod yn £568k yn y flwyddyn i 31 Mawrth 2020.

Yn Ebrill 2017, gwnaeth y Cyd-Bwyllgor daliad o £394k i gronfa Bensiwn Gwynedd ar gyfer yr elfen sefydlog o gyfraniad y cyflogwr am y cyfnod 2017/18 i 2019/20. Drwy wneud y taliad yma, roedd y Cyd-Bwyllgor yn elwa o raddfa cyfraniad is na'r hyn y byddai wedi ei gyfrifo fel arall.

O ganlyniad i faterion amseriad a'r ffaith fod adroddiad yr Actiwari yn seiliedig ar amcangyfrifon, gwnaed addasiad o £25,800 yn 2018/19 (£259,309 yn 2017/18) i ddod a'r diffyg yn y Gronfa ar sail ffigyrau Actiwaraid yn unol â'r ymrwymiad perthnasol i gynllun pensiwn buddiannau sydd wedi eu diffinio ar y Fantolen. Mae'r gwahaniaeth yma wedi ei drin fel Enillion a Cholledion Actiwaraid ar Asedau ac Ymrwymadau Pensiwn ac felly wedi eu cynnwys yn y ffigyrau Ymrwymiad yn perthyn i gynllun pensiwn buddiannau wedi eu diffinio yn y Fantolen.

Dyfarniad Cyfreithiol achos McCloud

Mae Actiwari'r Cyngor wedi ein cynghori ei bod yn rhy gynnar i wybod beth fydd effaith tebygol yr achos ar fuddion aelodau o Gynllun Pensiwn Llywodraeth Leol ac felly nid oes unrhyw lwfans wedi ei gynnwys yn adroddiadau IAS19 ar 31 Mawrth 2019. Mae ansicrwydd ynglŷn a'r dyfarniad ac felly mae'r Llywodraeth yn disgwyl am wybodaeth am yr hawl i apelio.

**ADRODDIAD AR GYFER Y CYD-BWYLLGOR
8 GORFFENNAF 2019**

Adroddiad gan: Rheolwr Gyfarwyddwr GwE

Pwnc: Datganiad Llywodraethu ar gyfer Cydbwyllgor GwE

1.0 Pwrpas yr Adroddiad

1.1 Derbyn a chymeradwyo y datganiad llywodraethu blynyddol

2.0 Cefndir

2.1 Mae Rheoliadau Cyfrifo ac Archwilio (Cymru) (Diwygio) 2108 yn gosod gofynion penodol ar gyrrff cyhoeddus sydd yn gweithredu trefniadau rheoli partneriaethol trwy gyd-bwyllgorau ffurfiol.

2.2 Gofyniad Rhan 5 yw i'r Cyd-Bwyllgor adolygu a chymeradwyo datganiad rheolaeth fewnol. Mae'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol wedi ei ddarparu i gyd-fynd â'r gofyniad hwn. Mae'r ddogfen wedi ei pharatoi i gynig fframwaith i weithrediad y Cyd-Bwyllgor.

3.0 Argymhellion

3.1 Gofynnir i'r Cydbwyllgor dderbyn a chymeradwyo y Datganiad Llywodraethu Blynyddol.

4.0 Goblygiadau ariannol

4.1 Nid oes unrhyw oblygiadau ariannol yn codi o'r adroddiad hwn.

5.0 Effaith o ran cydraddoldeb

5.1 Nid oes unrhyw effaith newydd o ran cydraddoldeb yn codi o'r adroddiad hwn.

6.0 Goblygiadau Personél

6.1 Nid oes unrhyw oblygiadau newydd o ran personél yn codi o'r adroddiad hwn.

8.0 Atodiadau

8.1 Datganiad Llywodraethu Blynyddol 2018/19

BARN Y SWYDDOGION STATUDOL

Y Swyddog Monitro:

Rwyf yn fodlon fod y datganiad yn cynnwys disgrifiad priodol o drefniadau llywodraethu GwE

Y Swyddog Cyllid Statudol:

Drwy ymateb i sawl adolygiad annibynnol o'r gwasanaeth, mae GwE wedi adolygu ei drefniadau llywodraethu yn drwyadl mewn blynyddoedd diweddar. Rwyf yn fodlon fod y datganiad yma yn adlewyrchiad teg o drefniadau llywodraethu GwE am y flwyddyn 2018/19. Er hynny, mae rôl allweddol a her parhaus i aelodau'r Cyd-bwyllgor i gydweithio er mwyn sicrhau fod GwE yn cyflawni'r cyfrifoldebau'n effeithiol, ac yn mynd ymlaen i ddatblygu'n bositif er budd ysgolion a disgyblion y rhanbarth.

DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL

Mae'r datganiad hwn yn bodloni'r angen i gynhyrchu Datganiad Rheolaeth Fewnol yn unol ag Adran 5 Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 (fel y'i diwygiwyd gan Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) (Diwygiad) 2108.

Rhan 1: CWMPAS CYFRIFOLDEB

Sefydlwyd GwE yn Gyd-Bwyllgor gan 6 awdurdod lleol gogledd Cymru yn 2013 i fod yn wasanaeth effeithiolrwydd gwella ysgolion rhanbarthol drwy gyflawni'r swyddogaethau a fanylir arnynt mewn cytundeb rhwng y Cyd-Bwyllgor a'r awdurdodau. Yn y cytundeb, mae'r Cynghorau wedi cytuno i weithio gyda'i gilydd mewn partneriaeth i sefydlu Gwasanaeth Effeithiolrwydd a Gwella Ysgolion Rhanbarthol a fydd yn atebol i'r Cynghorau, ac yn cyflawni swyddogaethau statudol y Cynghorau yng nghyswllt effeithiolrwydd a gwella ysgolion.

Gweledigaeth y Cynghorau oedd sefydlu Gwasanaeth Effeithiolrwydd a Gwella Ysgolion Rhanbarthol a fydd yn atebol i, ac yn ymgymryd â chyfrifoldebau statudol y chwe Awdurdod Lleol yng ngogledd Cymru yng nghyswllt eu dyletswyddau i fonitro, herio, darparu gwasanaeth cefnogol ar gyfer datblygiad proffesiynol parhaus drwy'r cwricwlwm a rheoli ysgolion yn ogystal â darparu gwasanaethau y gellir eu comisiynu gan ysgolion ac awdurdodau lleol.

Mae GwE yn gyfrifol am sicrhau bod ei weithgareddau yn cael eu cynnal yn unol â'r gyfraith a safonau priodol, a bod arian cyhoeddus yn cael ei ddiogelu a'i gyfrifo amdano yn briodol, a'i ddefnyddio mewn ffordd economaidd, effeithlon ac effeithiol.

Wrth gyflawni'r holl gyfrifoldebau hyn, mae GwE hefyd yn gyfrifol am gynnal trefniadau priodol ar gyfer llywodraethu ei swyddogaethau, cynorthwyo gweithrediad effeithiol ei weithgareddau, sy'n cynnwys trefniadau i reoli risg a rheoli ariannol digonol ac effeithiol.

Rhan 2: PWRPAS Y FFRAMWAITH LLYWODRAETHU

Mae'r fframwaith llywodraethu'n cynnwys y systemau a'r prosesau, y diwylliant a'r gwerthoedd hynny sy'n cyfeirio a rheoli GwE, a'r gweithgareddau ble mae'n adrodd i, cysylltu gydag ac yn arwain y gymuned. Mae'n galluogi'r awdurdodau sydd yn rhan o GwE i fonitro llwyddiant ei amcanion strategol, ac ystyried a yw'r amcanion wedi arwain at ddarparu gwasanaethau addas a chost effeithiol.

Mae'r system reolaeth fewnol yn rhan allweddol o'r fframwaith honno ac mae wedi ei dylunio i reoli risg i lefel resymol yn hytrach na dileu'r risg o fethiant yn gyfan gwbl i gyflawni polisiau, bwriadon ac amcanion; ni all felly ond ddarparu sicrwydd rhesymol o effeithiolrwydd yn hytrach na sicrwydd diamod. Mae'r system reolaeth fewnol yn seiliedig ar broses barhaus sy'n adnabod a blaenoriaethu risgiau sy'n berthnasol i gyflawni polisiau, bwriadon ac amcanion GwE, i werthuso'r tebygolrwydd o'r risgiau hynny'n cael eu gwireddu a'r effaith petai hynny'n digwydd, ac i reoli'r risgiau mewn ffordd effeithlon, effeithiol ac economaidd.

Mae'r fframwaith llywodraethu perthnasol a ddisgrifir uchod wedi bod ar waith yn GwE ar gyfer y flwyddyn sy'n diwedd 31 Mawrth 2019, a hyd at ddyddiad cymeradwyo'r datganiad o gyfrifon.

Rhan 3: Y FFRAMWAITH LLYWODRAETHU

3.1 Aelodaeth

Mae'r Cynghorau wedi dod i Gytundeb i sefydlu a gweithredu GwE yn unol â'r pwerau sydd ganddynt dan Adran 9 Mesur Llywodraeth Leol Cymru 2009, Adran 2 Deddf Llywodraeth Leol 2000 ac Adran 101 a 102 Deddf Llywodraeth Leol 1972 a'r Rheoliadau cysylltiedig.

Mae aelodaeth y Cyd-bwyllgor yn cynnwys un aelod yr un o Gyngor Sir Ynys Môn, Cyngor Gwynedd, Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy, Cyngor Sir Ddinbych, Cyngor Sir y Fflint a Chyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam, sydd â hawl i bleidleisio.

Ar hyn o bryd, mae'r Prif Swyddogion Addysg Statudol, un o bob Awdurdod Lleol yng ngogledd Cymru, yn aelodau heb hawl pleidleisio.

Mae un cynrychiolydd o'r Esgobaeth, un cynrychiolydd o'r Ysgolion Cynradd, un cynrychiolydd o'r Ysgolion Uwchradd, un cynrychiolydd o'r Ysgolion Arbennig ac un Cynrychiolydd o'r Llywodraethwyr yn aelodau cyfetholedig heb bleidlais.

3.2 Swyddogaethau

Mae'r Cynghorau wedi arwyddo cytundeb ar 13 Chwefror 2013 i ffurfioli eu rolau a'u cyfrifoldebau mewn perthynas â'r Gwasanaeth, ac maent wedi penodi Cyngor Gwynedd fel yr Awdurdod Lletyol ar gyfer gweithredu a chynnal y Gwasanaeth yn unol â thelerau'r Achos Busnes Terfynol y cytunwyd arno.

Mae'r cytundeb yn gynhwysfawr, ac yn cynnwys gwybodaeth am agweddau llywodraethu a gweinyddol y Cyd-bwyllgor. Y cytundeb yw sylfaen fframwaith llywodraethu GwE.

3.3 Egwyddorion

Drwy arwyddo'r cytundeb, mae'r Cynghorau wedi cytuno y byddant yn cynnal eu perthynas yn unol â'r egwyddorion llywodraethu da a ganlyn:

- **Bod yn Agored ac Ymddiriedaeth**

Mewn perthynas â'r Cytundeb, bydd y Cynghorau'n agored ac yn ymddiried yn y naill a'r llall wrth ddelio â'i gilydd, yn sicrhau bod gwybodaeth a dadansoddiadau ar gael i'w gilydd, yn trafod ac yn datblygu syniadau'n agored ac yn cyfrannu'n llawn at bob agwedd ar sicrhau bod y cydweithio'n llwyddiannus;
- **Ymrwymiad a Chymhelliant**

Bydd y Cynghorau wedi ymrwymo'n llawn i weithio gyda'i gilydd, yn ceisio ysgogi'r holl weithwyr ac yn mynd i'r afael â heriau'r Gwasanaeth yn llawn bwriad a brwdfrydedd ac yn benderfynol o lwyddo;
- **Sgiliau a Chreadigedd**

Mae'r Cynghorau'n cydnabod bod pob un yn dod â sgiliau a gwybodaeth defnyddiol y gellir eu cymhwyso'n greadigol er mwyn cyflawni amcanion y Cynghorau, sicrhau parhad y cydweithio, datrys anawsterau a datblygu'r berthynas gydweithio a'r staff personél sy'n gweithio oddi mewn iddo;
- **Perthnasau Effeithiol**

Bydd rolau a chyfrifoldebau pob Cyngor yn glir, gan ddatblygu perthnasau ar y lefelau priodol ym mhob sefydliad, gyda mynediad hawdd ac uniongyrchol at gynrychiolwyr ei gilydd;
- **Datblygu ac Addasu**

Mae'r Cynghorau'n cydnabod eu bod ynghlwm â beth allasai fod yn berthynas hirdymor, sydd angen datblygu ac addasu, a byddant yn ymdrechu'n rhesymol i ddatblygu a chynnal

proses effeithiol ar y cyd er mwyn sicrhau bod y berthynas yn datblygu'n briodol ac yn unol â'r egwyddorion a'r amcanion hyn;

- Enw Da

Mae'r Cynghorau'n cytuno, mewn perthynas â'r cytundeb a'r Gwasanaeth yn gyffredinol, y byddant yn rhoi'r sylw pennaf i enw da ei gilydd, ac na fyddant yn gwneud neu'n methu â gwneud unrhyw beth fyddai'n dwyn gwarth ar enw da unrhyw Gyngor arall neu'n denu cyhoeddusrwydd gwael i unrhyw Gyngor arall;

- Rhesymoldeb Gwneud Penderfyniadau

Mae'r Cynghorau'n cytuno y bydd yr holl benderfyniadau a wneir mewn perthynas â'r Cytundeb a'r Gwasanaeth yn gyffredinol yn cael eu gwneud gan ymddwyn yn rhesymol ac yn ddidwyll;

- Caniatâd Angenrheidiol

Mae pob Cyngor drwy hyn yn sicrhau i'r Cynghorau eraill eu bod wedi derbyn pob caniatâd angenrheidiol sy'n ddigon i sicrhau y dirprwyir y swyddogaethau a'r cyfrifoldebau y darperir ar eu cyfer yn y Cytundeb hwn; ac

- Ymrwymïadau Aelodau a Swyddogion

Bydd pob Cyngor yn gwneud pob ymdrech resymol i sicrhau bod eu haelodau a'u swyddogion hwy sydd ynghlwm â'r Gwasanaeth yn gweithio er pennaf les y Gwasanaeth bob tro, ac yn ymateb yn brydlon i bob cais perthnasol gan y Cynghorau eraill.

Rhan 4: EFFEITHIOLRWYDD Y FFRAMWAITH LLYWODRAETHU

Mae GwE yn gyfrifol am gynnal, o leiaf yn flynyddol, adolygiad o effeithiolrwydd ei fframwaith llywodraethu gan gynnwys y system rheolaeth fewnol.

Cyngor Gwynedd yw Awdurdod Lletyol y Cyd-bwyllgor. O ganlyniad, felly, mae adolygiadau o effeithiolrwydd y Côt Llywodraethu Lleol, y Cyfansoddiad a chyfundrefn rheolaeth fewnol yr awdurdod hwnnw yn ymgorffori sylfaen llywodraethu'r Cyd-bwyllgor hefyd.

Yn dilyn yr adolygiad a gynhaliwyd gan Swyddfa Archwilio Cymru ac Estyn ym mis Ionawr 2015, gofynnodd Lywodraeth Cymru i Estyn gynnal dilyniant i'r adolygiad drwy arolygu ac adrodd ar bob consortiwm yn unigol. Cynhaliwyd Arolygiad Rhanbarthol Estyn yn ystod y pythefnos yn dechrau 18 Ebrill 2016. Cynhyrwyd yr adroddiad ar ansawdd y gwasanaethau gwella ysgolion a ddarperir gan Gonsortiwm Gogledd Cymru ar 30 Mehefin 2016.

https://www.estyn.gov.wales/sites/default/files/documents/GwE_1.pdf

Cyflwynwyd yr adroddiad i'r Cyd-bwyllgor ar 6 Gorffennaf 2016 ac yna aethpwyd ati i drafod ymhellach a chyflwyno'r Cynllun Busnes Rhanbarthol a'r Cynllun Gweithredu Ôl-Arolygiad i'r Cyd-Bwyllgor ar 22 Medi 2016.

<http://www.gwegogledd.cymru/Content/Uploaded/Downloads/GWE/360c646b-bb14-49c2-b26a-0328fcbf69fe.pdf>

Ym mis Hydref 2017 (wythnos yn cychwyn 16 Hydref 2017), ymwelodd Estyn â GwE i adolygu'r cynnydd a wnaed yn ôl yr argymhellion a nodwyd yn yr arolygiad. Cafodd yr adroddiad yn dilyn yr ymweliad monitro ei gynhyrchu gan Estyn ar 16 Tachwedd 2017.

<https://www.estyn.gov.wales/sites/default/files/documents/GwE%20Consortium%20en.pdf>

Cyflwynwyd yr adroddiad i'r Cyd-bwyllgor ar 22 Tachwedd 2017.

<http://www.gwegogledd.cymru/Content/Uploaded/Downloads/GWE/59e92e08-bd75-43bd-af30-1a07e981736c.pdf>

Cafodd cynnydd GwE ei gymeradwyo gan Estyn yn dilyn ei ail ymweliad. Yn adroddiad Estyn, daethpwyd i'r casgliad bod GwE wedi cynnal adolygiad trylwyr a chynhwysfawr o'i waith a'i effaith ar safonau, darpariaeth ac arweinyddiaeth ar draws y rhanbarth ers yr arolygiad craidd. Nodir hefyd yn yr adroddiad bod gan randdeiliaid ar bob lefel hyder cynyddol yng ngallu GwE i ddarparu gwasanaeth gwella ysgolion effeithiol, ac y gwnaed newidiadau sylweddol i strwythurau rheoli er mwyn gwasgaru arweinyddiaeth a sicrhau llinellau atebolrwydd clir.

Barnwyd bod cynnydd yn erbyn pedwar o'r argymhellion yn dda iawn, gyda chynnydd cryf yn erbyn y ddau argymhelliad arall. Tynnodd Estyn sylw hefyd at gyflymdra sylweddol y gwelliant, gan gydnabod bod llawer wedi'i gyflawni mewn cyfnod byr iawn o amser. Mae gan GwE gynllun tair-blynedd clir sy'n amlinellu sut y bydd, drwy gydweithio'n agos â rhanddeiliaid allweddol, yn cryfhau arweinyddiaeth, yn gwella'r dysgu a'r addysgu, yn codi'r dyhead i gael effaith ar safonau a chyflymu ymhellach gyflymdra'r gwelliant yn ysgolion uwchradd y rhanbarth.

Mae'r ffocws bellach ar gefnogi ac ar feithrin capasiti ar gyfer system sy'n hunan wella. 'Ymgynghorwyr Cefnogi Gwelliant' (YCG) yw Ymgynghorwyr Her bellach, ac mae hyn yn fwy na newid mewn enw yn unig - mae'n arwydd o benderfyniad i feithrin ymddiriedaeth gyda rhanddeiliaid allweddol a symud oddi wrth ddull 'o'r brig i lawr' o wella ysgolion, gan ddatblygu, yn hytrach, strategaeth fwy hir dymor, cefnogol a chynaliadwy.

Rhoddir pwys mawr ar atebolrwydd ac adolygu parhaus, ac mae pwyslais cyson ar gyflawni cynnydd yn unol â blaenoriaethau'r rhanbarth. Mae'r prosesau arfarnu sydd bellach ar waith yn gylchol a pharhaus, ac mae llinellau atebolrwydd clir. Nodir y blaenoriaethau cytûn a'r meysydd ar gyfer gwelliant yn 2019-20 yn adran 7 yr adroddiad hwn, ac maent yn seiliedig ar ganfyddiadau'r prosesau hunan arfarnu.

Mae amrywiol fforymau yn dwyn GwE i gyfrif yn ystod y flwyddyn, sef Llywodraeth Cymru, Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg Cynulliad Cenedlaethol Cymru, cyfarfodydd cyswllt Estyn ac arolygiadau Awdurdod Lleol, Pwyllgorau Craffu Awdurdodau Lleol, Byrddau Ansawdd Sirol Awdurdodau Lleol, Bwrdd Rheoli GwE a'r Cyd-bwyllgor, a hynny yn unol â'r Fframwaith Atebolrwydd.

Yn adroddiad arolygiad Sir Ddinbych (Chwefror 2018), daeth Estyn i'r casgliad:

"caiff rolau a chyfrifoldebau'r awdurdod a'i gonsortiw m gwella ysgolion rhanbarthol (GwE) eu diffinio'n glir a'u deall yn dda gan swyddogion yr awdurdod, staff y consortiw m ac arweinwyr ysgol. Trwy uwch swyddogion, aelodau etholedig a staff GwE, caiff ysgolion yn Sir Ddinbych eu herio'n drylwyr ynglŷn â'u perfformiad, gan gynnwys y deilliannau ar gyfer disgyblion, ansawdd yr addysgu, y gofal y maent yn ei ddarparu, ac ansawdd yr arweinyddiaeth. Yn aml, caiff ysgolion eu cefnogi'n dda ac yn gymesur â'u hanghenion yn dilyn categoriedd ysgolion yn briodol.

Mae ysgolion y nodwyd eu bod yn destun pryder yn cael cymorth sylweddol, ac ymyrraeth, pan fydd angen. Yn y rhan fwyaf o achosion, mae ysgolion yn gwella ar gyflymdra priodol o ganlyniad.

Caiff ysgolion eu cefnogi'n dda mewn agweddau ar flaenoriaethau cenedlaethol, er enghraifft o ran gwella medrau llythrennedd a rhifedd disgyblion, ac o ran paratoi ar gyfer diwygio'r cwricwlwm. Gall darpar uwch arweinwyr ac arweinwyr canol, ac uwch arweinwyr ac arweinwyr canol presennol, elwa ar gyfleoedd dysgu proffesiynol o ansawdd da i ddatblygu eu medrau arwain."

Mae cyfarfodydd Her ac Adolygu Llywodraeth Cymru, a gynhelir yn flynyddol yn ystod tymor yr hydref, yn cael eu cadeirio gan Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg ac mae'r ffocws ar berfformiad, cynnydd, cynllunio a chyllidebau yng nghyd-destun blaenoriaethau cenedlaethol. Roedd y cyfarfod diwethaf yn gadarnhaol iawn a mynegwyd bod y bar wedi'i osod yn uchel, sy'n arddangos aeddfedrwydd gwleidyddol y Cyd-bwyllgor.

Ym mis Medi 2018, adolygodd Steve Munby - ymgynghorydd addysg ar arweinyddiaeth a diwygio - arferion presennol GwE a'r cyfeiriad yr ydym yn mynd iddo, a nodwyd y meysydd a ganlyn fel cryfderau:

1. Mae'r tîm wedi meithrin hygyrdd gydag ysgolion. Yn fwyfwy ar lefel uwchradd, mae Penaethiaid presennol yn cefnogi GwE (naill ai ar seconddiad neu fel cynorthwyr rhan amser). Fel arfer, mae gan Ymgynghorwyr cynradd brofiad o fod yn Bennaeth.
2. Mae perthynas gref iawn gydag awdurdodau lleol, gan gynnwys y chwe arweinydd portffolio addysg.
3. Mae'r rhaglen dysgu proffesiynol yn seiliedig ar angen yn hytrach nag ar ddiddordeb ac arbenigedd yr ymgynghorwyr.
4. Ar yr un pryd â chefnogi hunan arfarnu, mae gan yr adnodd G6 newydd y potensial i arbed amser i ysgolion a chyfuno'r gofynion craffu a monitro amrywiol. Mae potensial sylweddol iawn iddo.
5. Mae cynlluniau busnes mewnol yn gadarn ac yn cael eu monitro yn systematig - mae cyswllt rhwng gweithgarwch, effaith a monitro'r gyllideb. Mae hyn yn ganmoladwy.

6. Mae rhai clystyrau yn gweithio'n dda iawn ac yn arddangos cydweithredu sy'n canolbwyntio ar ddeilliannau a chyd-gyfrifoldeb; er mai lleiafrif yw'r rhain o hyd.
7. Mae GwE i'w gymeradwyo am ei waith yn galluogi ysgolion arloesi i arddangos arweinyddiaeth gydweithredol gref yn eu clystyrau ar gyfer y cwricwlwm newydd, er mai anghyson yw hyn o hyd.
8. Mae'r system arfaethedig newydd ar gyfer dadansoddi cynnydd disgwylidig disgyblion, sydd â chyswllt â gwerth ychwanegol a ffactorau cyd-destunol, yn drawiadol iawn. Gallai helpu i symud y diwylliant oddi wrth cystadlu ag ysgolion eraill a chanolbwyntio ar ddisgyblion ffiniol tuag at ganolbwyntio ar bob disgybl a'i gynnydd.
9. Mae'n ddyddiau cynnar, ond mae gan y pwyslais ar ddefnyddio data bach ar gyfer gwella ysgol botensial mawr i gynyddu hyder ysgolion mewn dulliau gwella yn yr ysgol, a gall rymuso athrawon i gymryd mwy o gyfrifoldeb am wella'r dysgu a'r addysgu a chefnogi eu disgyblion yn eu dosbarthiadau/ysgolion.
10. Mae dull newydd o greu cyfarwyddiadur o arferion llwyddiannus y gellir ei rannu yn electronig. Mae gan hyn y potensial i raeadru arferion da mewn dull ymarferol.
11. Gwneir cynnydd sylweddol iawn ar ddatblygu arweinyddiaeth - wedi'i gysylltu â rhaglenni datblygu arweinyddiaeth trawiadol a'r cyfeiriad newydd gan yr Academi Genedlaethol ar gyfer Arweinyddiaeth Addysgol Cymru (NAEL). Mae hyn yn gam mawr ymlaen ac mae potensial mawr i wella ansawdd arweinyddiaeth mewn ysgolion.

Yn ei adroddiad, daw Steve Munby i'r casgliad:

The direction of travel that GwE has adopted is exactly the right one. Much is now in place to move things forward strongly – leadership, clear direction, culture, mission and focus, relationships, credibility with schools and local authorities, systems, quality assurance, data. Above all GwE should hold its nerve and keep doing what it is doing.

I am coming away from these two days feeling positive about the prospects for success in North Wales, in spite of the numerous challenges. The quality of the GwE team is high and the strategies are impressive. The direction of travel is the right one and the team are open to external challenge whilst determined to do the right things for the schools and the children in North Wales.

Amcanion

Mae Achos Busnes Llawn wedi ei ddarparu ar gyfer y Gwasanaeth, dyddiedig Mawrth 2012, gyda'r achos busnes yn dangos tystiolaeth bod amcanion clir wedi eu sefydlu, eu bod yn SMART a bod rhaglen waith briodol yn ei lle.

Mae Cynllun Busnes 3 Blynedd yn ei le ar gyfer y gwasanaeth sydd wedi'i gymeradwyo gan y Cyd-bwyllgor a Llywodraeth Cymru. Mae'r Cynllun Busnes (blyneddol) yn sicrhau bod rhaglenni gwaith priodol yn eu lle a bod adroddiadau monitro yn cael eu cyflwyno i'r Cyd-bwyllgor yn eu cyfarfodydd.

Mae cynlluniau busnes cadarn a manwl, sy'n gwbl seiliedig ar ganfyddiadau'r prosesau hunan arfarnu, yn cyfrannu'n sylweddol at reoli a datblygu unigolion a thimau yn effeithiol. Mae model cynllunio a rheoli perfformiad amgenach GwE yn nodi'n glir weledigaeth, gwerthoedd, blaenoriaethau ac amcanion y gwasanaeth. Mae cyfeiriad strategol clir a fframwaith atebolrwydd grymus yn gryfderau allweddol wrth symud ymlaen. Mae'r pwyslais cryf hwn ar atebolrwydd, yr adolygu parhaus a'r pwyslais cyson ar gyflawni cynnydd yn unol â blaenoriaethau yn arwain at welliant sylweddol ym mherfformiad staff GwE, perfformiad ysgolion unigol a deilliannau rhanbarthol. Mae blaenoriaethau GwE yn gydnaws â'r blaenoriaethau cenedlaethol a amlinellir yn *Addysg yng Nghymru: Cenhadaeth ein cenedl*.

Strwythur, Rolau a Chyfrifoldebau

Mae Cyd-bwyllgor wedi ei sefydlu, gydag aelodaeth briodol.

Gwelwyd bod strwythur trefniadaethol clir ar gyfer y gwasanaeth, ond yn dilyn derbyn y model cenedlaethol newydd bu newidiadau i'r strwythur oherwydd bod newidiadau mewn disgwyliadau ar ran y Gwasanaeth.

Mae cylch gorchwyl y Cyd-bwyllgor yn nodi rhai o'i gyfrifoldebau, ynghyd â rhestr o aelodau'r Cyd-bwyllgor a'u hawliau pleidleisio. Mae rôl yr Awdurdodau wedi'i nodi yn y Cytundeb.

O ganlyniad i fabwysiadu'r Model Cenedlaethol ar gyfer Gweithio'n Rhanbarthol, bu strwythur llywodraethu GwE yn destun adolygiad. Mae hyn wedi golygu creu Bwrdd Ymgynghorol a Bwrdd Rheoli ac adolygu strwythur y Cyd-bwyllgor. Mae'r cytundeb yn y broses o gael ei chwblhau yn dilyn newidiadau i'r Model Cenedlaethol

Arweinyddiaeth

Mae'r Cyd-bwyllgor wedi cyfarfod ar y dyddiadau canlynol:

- 23/05/2018
- 04/07/2018
- 26/09/2018
- 28/11/2018
- 20/02/2019

Rheolaeth Risg

Mae trefniadau trylwyr a chyfansawdd i adnabod yn fanwl gywir risgiau ar lefel leol, rhanbarthol a chenedlaethol, ac ar gyfer rheoli'r risgiau hyn. Mae'r gofrestr risg yn ddogfen fyw, a chaiff ei diweddarau'n gyson i adnabod risgiau sy'n cynyddu, neu risgiau na fernir sy'n lefel uchel mwyach. Caiff ei hadolygu'n fisol yng nghyfarfod yr uwch dîm arweinyddiaeth, ac yn chwarterol gan y Bwrdd Rheoli a'r Cyd-bwyllgor.

Trwy reoli risgiau'r rhanbarth yn effeithiol mae GwE yn gallu cefnogi amcanion y rhanbarth, defnyddio adnoddau yn effeithiol a chyflawni'r deilliannau yn ôl y bwriad.

Systemau Rheoli Perfformiad

Yn unol â'r cytundeb, bydd Rheolwr Gyfarwyddwr y Gwasanaeth yn adrodd yn flynyddol i'r Cyd-bwyllgor ac i bob Cyngor yn unigol ar berfformiad y Gwasanaeth wrth gyflawni Swyddogaethau a Nodau Allweddol y Gwasanaeth.

Cyflwynwyd Adroddiad Blynyddol 2017/18 i'r Cyd-bwyllgor yn eu cyfarfod ar 23/05/2018.

Mae'r fframwaith atebolrwydd clir a grymus yn gryfder allweddol yn GwE. Mae cynlluniau busnes manwl ar bob lefel yn rhoi sylw i bob agwedd ar waith GwE ac yn nodi'n glir gyfraniad y gwasanaeth i'r agenda trawsnewid. Mae'r cynlluniau wedi'u costio'n llawn, gyda meini prawf llwyddiant a cherrig milltir clir ar gyfer cyflawni'r amcanion hynny.

Ceir trefniadau hunan arfarnu manwl ble adolygir y cynlluniau bob chwarter, gan arfarnu y cynnydd a'r effaith. Mae staff, ar bob lefel, yn llawn ddeall eu cyfrifoldeb am welliant parhaus ac atebolrwydd.

Mae gan bob Awdurdod Lleol gynllun busnes manwl y cytunwyd arno gan Bennaeth y gwasanaeth a'r Ymgynghorydd Craidd. Caiff cynnydd tuag at gyflawni'r deilliannau cytûn, ar lefel awdurdod lleol, ei adolygu'n gyson mewn cyfarfodydd rhwng yr Ymgynghorydd Arweiniol a'r Awdurdodau Lleol. Caiff materion parhaus eu cyfeirio'n amserol at uwch arweinwyr GwE.

Mae hunan arfarnu yn nodwedd gref yn GwE ac mae'r broses yn un gylchol a pharhaus. Rhoddir pwys mawr ar atebolrwydd ac adolygu parhaus, ac mae pwyslais cyson ar gyflawni cynnydd yn unol â'r blaenoriaethau. O ganlyniad, mae arweinwyr GwE yn adnabod, yn fanwl gywir, meysydd ble mae perfformiad yn dda, a meysydd sydd angen eu datblygu neu ble mae elfen o risg o ran gwella'r profiadau a'r deilliannau addysgol i ddysgwyr.

Cyllideb

Fel pawb arall, rydym yn byw mewn hinsawdd ariannol anodd iawn a rhaid gwneud rhai penderfyniadau anodd. Rydym yn ddiolchgar am gefnogaeth y Prif Weithredwyr yn y Rhanbarth ac am gyngor a chefnogaeth Aelodau Etholedig y Cyd-bwyllgor wrth wneud y penderfyniadau gorau i gefnogi ein dysgwyr a'n hysgolion.

Gwerth am Arian

Mae gan y consortiwm brosesau rheolaeth ariannol effeithiol ar waith. Mae cyfathrebu ac ymgynghori ar drefniadau ariannol yn effeithiol, ac mae staff GwE, yr awdurdod lleol lletyol, a'r Cyd-bwyllgor yn adolygu'r cyllid craidd a'r gwariant grant yn rheolaidd.

Mae dadansoddiad ariannol cadarn yn ein cefnogi wrth gyflawni'r cynllun busnes. Mae cynllun ariannol tymor canolig a chynllun gweithlu yn cyd-fynd â'r cynllun busnes. Drwy ddefnyddio data yn fwyfwy effeithiol i adnabod ein blaenoriaethau allweddol, cryfheir y cyswllt rhwng y broses cynllunio busnes a phenderfyniadau cynllunio ariannol gan fod y ffrydiau gwaith sy'n sail i'r cynllun busnes yn nodi'n glir yr adnoddau i'w defnyddio.

Lluniwyd fframwaith ffurfiol i asesu'r gwerth am arian ehangach a ddarperir gan GwE. Mae'r farn bellach yn gyson ar draws yr holl randdeiliaid ar sut y gellir mesur gwerth am arian weithgareddau GwE o fewn strwythur ac amcanion y cynllun busnes.

Anghenion Defnyddiwr a Chwynion

Mae'r Gwasanaeth yn dilyn trefn gwyno Cyngor Gwynedd. Yn ystod 2018/19 ni dderbyniwyd unrhyw gwynion.

Yn ogystal, mae'n bosibl i'r ysgolion roi adborth drwy'r Grŵp Defnyddwyr sydd wedi ei sefydlu i roi cefnogaeth i'r Cyd-bwyllgor yn ogystal â'u herio. Mae cynrychiolwyr priodol o ysgolion uwchradd a chynradd y 6 awdurdod yn aelodau o'r grŵp defnyddwyr.

Mae'r Grŵp Defnyddwyr yn gweithredu'n effeithiol oherwydd:

- Mae ganddo'r hawl i adrodd wrth a gwneud argymhellion i'r Cyd-bwyllgor ynglyn ag unrhyw fater sydd oddi mewn i sgôp swyddogaethau'r Gwasanaeth.
- Mae'r grŵp wedi cyfarfod ar y dyddiadau a ganlyn:
 - 04/05/18 (uwchradd)
 - 08/05/18 (cynradd)
 - 28/06/18 (cynradd)
 - 18/10/18 (uwchradd)
 - 24/10/18 (cynradd)
 - 28/11/18 (cynradd)
- Mae'r grŵp yn cynnwys:
 - 6 cynrychiolydd Uwchradd, un o bob Awdurdod
 - 6 cynrychiolydd Cynradd, un o bob Awdurdod
 - 1 cynrychiolydd Ysgolion Arbennig
 - Llywodraethwyr Ysgol - 1 cynrychiolydd fesul Cyngor.

Polisïau Corfforaethol

Ar ddyddiad y fantolen, mae GwE yn gweithredu o dan bolisiau corfforaethol yr awdurdod lletyol.

Rydym wedi cael ein cynghori ar oblygiadau canlyniad yr adolygiad o effeithiolrwydd y fframwaith llywodraethu gan GwE, a bod y trefniadau yn parhau i gael eu hystyried yn addas at ei ddiben yn unol â'r fframwaith llywodraethu.

Rhan 5: MATERION LLYWODRAETHU ARWYDDOCAOL

Mae'r prosesau a ddisgrifir mewn rhannau blaenorol o'r datganiad hwn yn disgrifio'r dulliau a ddefnyddiwyd gan GwE i adnabod unrhyw faterion llywodraethu arwyddocaol sydd angen sylw.

Sail y casgliad cyffredinol yw:

- Dull agored o ymgysylltu â rhanddeiliaid, o gynllunio gwasanaethau a'u darparu ac o adrodd am berfformiad GwE a chraffu;
- Trefniadau clir ar gyfer gwneud penderfyniadau a gefnogir gan drefniadau rheoli gwasanaeth a rheolaeth ariannol cadarn;
- Adrodd am flaenoriaethau ac uchelgais dealladwy, fel yr amlinellir yng Nghynllun Busnes GwE, ac adroddiadau cynnydd yn arddangos gwelliannau mewn deilliannau a pherfformiad ar yr un pryd â sefydlogrwydd ariannol;
- Trefniadau cadarn i gefnogi Aelodau a Swyddogion etholedig gyflawni eu dyletswyddau yn effeithiol, a chynnal safonau proffesiynol uchel wrth weithredu ar ran GwE;
- Datblygu trefniadau ar gyfer cynllunio ariannol tymor canolig y gellir eu datblygu ymhellach ym 2019/20.

Serch y sefyllfa gyffredinol hon, mae'r asesiad wedi nodi gwelliannau angenrheidiol i atgyfnerthu ymhellach effeithiolrwydd y trefniadau presennol. Mae manylion ynghylch y rhain yng Nghynllun Busnes 2019/20, yn benodol Amcan Strategol 6 h.y. sicrhau bod gan GwE drefn lywodraethu gref a chefnogaeth fusnes a gweithredol effeithiol sy'n rhoi gwerth am arian. Adolygir cynlluniau bob chwarter, gan arfarnu cynnydd ac effaith; caiff y Cyd-bwyllgor adroddiadau am gynnydd yn eu cyfarfodydd.

Rhan 6: BARN

Mae'r cytundeb yn y broses o gael ei chwblhau yn dilyn newidiadau i'r Model Cenedlaethol

Cymeradwywyd amcanion strategol Cynllun Busnes 2019/20 drwy gyfrwng strwythur Llywodraethu ac Atebolrwydd GwE; cymeradwywyd gan y Cyd-bwyllgor yn ystod y cyfarfod ar 22 Mai 2019.

Swyddog Arweiniol GwE

Dyddiad: _____

ARWYN LLOYD THOMAS

Rheolwr Gyfarwyddwr GwE

Cadeirydd GwE

Dyddiad: _____

CYNGHORYDD PHIL WYNN

ADRODDIAD I'R CYD-BWYLLGOR

8 Gorffennaf 2019

Adroddiad gan: Rheolwr Gyfarwyddwr GwE

Testun: Cofrestr Risg GwE

1.0 Pwrpas yr Adroddiad

1.1 Cyflwyno Cofrestr Risg ddiweddaraf GwE i'r Cyd-Bwyllgor.

2.0 Cefndir

2.1 Pwrpas y gofrestr risg yw ffurfioli'r broses o adnabod risgiau a chymryd camau gweithredu dilynol i'w lliniaru.

2.2 Trwy reoli risgiau'r rhanbarth yn effeithiol bydd GwE yn gallu cefnogi amcanion y rhanbarth, gwneud defnydd effeithiol o adnoddau a chyflawni'r deilliannau yn ôl y bwriad.

3.0 Ystyriaethau

3.1 Mae Cofrestr Risg GwE yn ddogfen fyw, a chaiff ei hadolygu'n gyson. Fe'i cyflwynir i'r Cyd-bwyllgor yn flynyddol, a hefyd pan fydd risgiau newydd yn cael eu hadnabod a bod angen i'r Cyd-bwyllgor fod yn ymwybodol ohonynt.

3.2 Mae'r holl risgiau wedi cael eu hadolygu a'u diweddarau. Mae'r diwygiadau i'r gofrestr wedi eu hamlygu mewn glas. Lleihawyd y risg weddilliol/gyffredinol ar gyfer risg 1, 2 ac 11. Codwyd tebygolrwydd y risg, ac effaith y risg, ar gyfer risg 10.

3.3 Awgrymir hefyd tynnu risg 9, 12, 13, 15, 18 a 21.

Dilynwyd y matrices risg canlynol wrth bennu statws y risg.

Matrics Risg					
Tebygolrwydd	Bron yn sicr	Isel (4)	Canolig (8)	Uchel (12)	Uchel (16)
	Tebygol	Isel (3)	Canolig (6)	Canolig (9)	Uchel (12)
	Posib	Isel (2)	Isel (4)	Canolig (6)	Canolig (8)
	Annhebygol	Isel (1)	Isel (2)	Isel (3)	Isel (4)
		Isel	Canolig	Uchel	Hynod uchel
Effaith					

4.0 Argymhellion

- 4.1 Gofynnir i'r Cyd-Bwyllgor adolygu cynnwys y gofrestr.
- 4.2 Penderfynu a oes unrhyw risgiau y dymuna'r Cyd-bwyllgor eu cyflwyno i sylw'r Cabinet perthnasol ac ati.

5.0 Goblygiadau Ariannol

- 5.1 Mae rheoli risg a rheolaeth ariannol effeithiol yn helpu i fonitro costau ac yn galluogi gwerth am arian.

6.0 Effaith ar Gydraddoldeb

- 6.1 Nid oes unrhyw oblygiadau cydraddoldeb newydd yn codi o'r adroddiad hwn.

7.0 Goblygiadau Personél

- 7.1 Nid oes unrhyw oblygiadau personél newydd yn codi o'r adroddiad hwn.

8.0 Ymgynghori sydd wedi digwydd

- 8.1 Mae Uwch Dîm Arwain GwE a Bwrdd Rheoli GwE wedi trafod cynnwys y gofrestr ac wedi diwygio'r risgiau fel y bo'n briodol.

9.0 Atodiadau

9.1 Cofrestr Risg GwE

9.2 Risgiau i'w ddileu.

BARN Y SWYDDOGION STATUDOL

Swyddog Monitro:

Mae sistem adolygu risgiau yn rhan sylfaenol o lywodraethu effeithiol. O ystyried y proffil risg a amlygir yn y tabl mae'n bwysig fod y Cyd Bwyllgor yn rhoi sylw manwl i'r asesiad a'r ymateb.

Swyddog Cyllid Statudol:

Credaf fod cofrestr risg GwE ar ffurf safonol ac yn cynnwys gwybodaeth addas. Byddaf innau ac Adran Cyllid Gwynedd yn darparu cefnogaeth i Reolwr Gyfarwyddwr GwE ynghylch risgiau cyllidol. Cyflwynir sylwadau pellach ar risgiau penodol, fel bo angen, ar lafar yng nghyfarfod y Cydbwyllgor ar y 8ydd o Orffennaf.

RHIF RISG	CRYNODEB	AMCAN STRATEGOL GwE	RISG A NODWYD	TEBYGOLRWYDD RISG	EFFAITH RISG	TEBYGOLRWYDD X EFFAITH	GWEITHGAREDDAU PRESENOL / LLINIARU	RISG WEDDILLIOL / RISG GYFFREDINOL	TEBYGOLRWYDD X EFFAITH	PERCHENNOG RISG	CAMAU GWEITHREDU YN Y DYFODOL
1	Cyllidol	I GYD	Mae toriadau yng Nghyllideb Graidd GwE yn effeithio ar gynllunio strategol tymor hir.	U	U	2A	Mae cynllun Ariannol Tymor Canolig a Fframwaith a Pholisi Gwerth am Arian ar waith. Datblygwyd cynlluniau ar y cyd â Swyddog Adran 151 yr awdurdod lleol. Mae'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig yn cynnwys manylion y pwysau ariannol ar GwE ac yn modelu sefyllfaoedd. Gwneir rhagdybiaethau ynglŷn â'r sefyllfa gyllidol yn y dyfodol. Penodir nifer ar secondiad i sicrhau hyblygrwydd o fewn y gwasanaeth i ymateb yn gyflym i unrhyw newidiadau.	C/U	2B	RhG / RhB	Gweithio'n agos gyda Swyddog Adran 151 i adolygu'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig a'r Polisi a'r Fframwaith Gwerth am Arian yn achlysurol. Ymgynghori â phrif swyddogion yr awdurdodau cyfansoddol o ran effaith unrhyw doriadau ariannol posib. Cynnal adolygiad o'r gyllideb a'r gweithlu.
2	Cyllidol	I GYD	Mae ansicrwydd ynglŷn â threfniadau cyllid grant gan LIC yn llesteirio cynllunio strategol tymor hir. Mae oedi sylweddol o ran cadarnhau lefelau cyllido yn effeithio ar weithredu'r Cynllun Busnes Strategol.	U	U	2A	Gwneir rhagdybiaethau ynglŷn â'r sefyllfa gyllidol yn y dyfodol. Penodir nifer ar secondiad i sicrhau hyblygrwydd o fewn y gwasanaeth i ymateb yn gyflym i unrhyw newidiadau, ond hyn yn rhoi pwysau ar y gyllideb. Mae Cynllun Ariannol Tymor Canolig ar waith. Datblygwyd y cynllun ar y cyd â'r Swyddog Adran 151. Mae'r cynllun ariannol tymor canolig yn cynnwys manylion ynghylch y pwysau ariannol ar GwE ac yn modelu sefyllfaoedd. Gweithredir modelu ariannol i lywio penderfyniadau.	C/U	2C	RhG / RhB / Bwrdd Rheoli	Gweithio gyda'r Swyddog Adran 151 i adolygu'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig a'r Polisi a'r Fframwaith Gwerth am Arian yn achlysurol. Ymgysylltu â swyddogion LIC, aelodau Cabinet addysg yr awdurdodau cyfansoddol a phenaethiaid addysg i geisio cael gwell eglurder a sicrwydd o ran cyllid grant penodol.
4	Safonau	AS1	Anawsterau recriwtio gweithlu addysgu cymwys o ansawdd uchel i ysgolion y rhanbarth, gaiff effaith ar safonau ym mhob pwnc, megis Saesneg a mathemateg.	U	U	2A	Mae datblygu proffesiwn addysg o'r radd flaenaf yn un o amcanion strategol GwE ar gyfer 2019/20 ac mae Cynlluniau Busnes Lefel 3 cyfatebol ar gyfer gweithredu. Mae Ymgynghorwyr Cefnogi Gwelliant pwnc benodol mewn swydd ac mae Cynlluniau Busnes Lefel 3 cyfatebol ar gyfer gweithredu. Mae ymgyrch recriwtio #DarganfydduAddysgu yn mynd rhagddo. Cefnogi C&P	C	2C	RhG / CC	Datblygu rôl Cydlynedd AGA rhanbarthol. Datblygu cyswllt rhwng AGA ac ANG er mwyn datblygu continwwm o ddsygu proffesiynol. Sicrhau cyfraniad GwE i ddarparu'r rhaglen a sicrhau ansawdd.

5	Safonau	I GYD	Nad yw sgôp sylweddol y Diwygio Addysg sy'n mynd rhagddo, sy'n cynnwys atebolrwydd, dysgu proffesiynol, digidol, yr Iaith Gymraeg, datblygiad cwricwlwm, asesu, arweinyddiaeth ac ADY, yn cael ei gynnwys yn llawn a'i weithredu'n llwyddiannus. Mae ymwybyddiaeth ysgolion o'r pedwar diben Cwricwlwm i Gymru a datblygiad y Meysydd Dysgu a Phrofiad fel rhan o ddiwygio'r cwricwlwm yn gyfyngedig ac mae'n creu ansicrwydd mewn ysgolion. Mae newidiadau i'r cwricwlwm ac i gymwysterau yn creu ansicrwydd mewn ysgolion	U	U	2A	Gwnaed gwaith ymgysylltu sylweddol ac mae'n parhau i fynd rhagddo. Gweithio'n agos gyda rhanddeiliaid. Mae pob clwstwr o ysgolion wedi penodi 2 arweinydd clwstwr CIG yn 18/19. Nodwyd rhaglen waith a chyllid ym mhob clwstwr i godi ymwybyddiaeth a hybu cydweithio rhwng staff. Mae GwE yn effro i blethu pob agwedd ar y diwygio a chynhelir sesiynau YCG misol i hysbysu, trafoda chytuno ar gamau nesaf yr amrywiol agweddau. Rhennir adnoddau drwy G6 ac YCG yn gweithio gydag ysgolion Arloesi a chlystyrau i ddatblygu cyfres o adnoddau i gefnogi ysgolion i godi ymwybyddiaeth o'r cwricwlwm newydd. Mae cerrig milltir tymhorol ar G6 er mwyn i ysgolion fyfyrion ar ba mor barod ydyn nhw. Mae GwE wedi cefnogi ymrwymiad LIC i gynnal cyfres o ddiwyddiadau ymgynghori ac ymgysylltu yn ystod tymor yr haf 2019 - mae dros 2000 o ymarferwyr wedi mynychu hyd yma.	C	2B	Uwch Arweinydd DLI	Bydd Hwyluswyr Clwstwr CIG yn parhau mewn lle o fis Medi 2019 a bydd y tim ehangach o YCG yn parhau i gefnogi gwaith mewn clystyrau. Mae 3 aelod o staff GwE yn parhau i fod yn rhan o waith arweiniol ar ddatblygu MDaPh yn genedlaethol ac yn rhoi mewnbwn ac adborth rheolaidd. Mae grwp dysgu proffesiynol trawsrhanbarthol yn datblygu cronfa o adnoddau digidol i gefnogi'r diwygio cwricwlwm ac yn gweithio'n agos gyda'r grwp Arweinyddiaeth trawsrhanbarthol ar lywio rhaglenni datblygu arweinyddiaeth fel ag y bo'n briodol. Ymgysylltu â'r holl Benaethiaid yn fuan yn nhymer yr hydref 2019 i gynorthwyo gyda chynllunio camau gweithredu ysgolion i baratoi ac adnabod eu anghenion dysgu proffesiynol ar gyfer 2019/20.
6	Safonau	AS2	Anawsterau recriwtio Penaethiaid ar draws y rhanbarth/Recriwtio arweinyddiaeth o safon ar bob lefel.	C	C	2C	Cyflwyno Rhaglenni Datblygu Arweinyddiaeth sy'n datblygu sgiliau arweinyddiaeth ymarferwyr mewn cyd-destunau penodol ym mhob carreg filltir y llwybr dysgu proffesiynol. Y rhaglenni i gynnwys CPCP a rhaglenni i ddarpar arweinwyr a Phenaeithiaid. Mae Rhaglen Datblygu Arweinyddiaeth Ganol GwE yn parhau yn effeithiol (carfan 9 ar waith). Mae Rhaglen Datblygu Arweinwyr Canol genedlaethol newydd yn dechrau ym mis Medi 2019. Mae Rhaglen Datblygu Ddarpar Benaethiaid yn weithredol (mae dwy garfan wedi cwblhau'r rhaglen yn llwyddiannus hyd yn hyn). Carfan 3 yn dechrau ym mis Medi. Mae Rhaglen Datblygu CPCP genedlaethol yn weithredol. Blwyddyn gyntaf lwyddiannus i'r rhaglen genedlaethol a gymeradwywyd gan yr Academi Genedlaethol ar gyfer Arweinyddiaeth Addysgol Cymru (NAEL) i Benaethiaid Newydd/Dros Dro. Carfan newydd yn dechrau ym mis Medi 2019. Mae NAEL wedi cymeradwyo'r Rhaglen Arweinyddiaeth genedlaethol gyntaf i Benaethiaid Profiadol. Bydd y rhaglen yn dechrau ym mis Hydref 2019. Nifer uwch o ymarferwyr yn ymgeisio am amrywiaeth o swyddi	C/I	2D	RhG / CC	Cydweithio â NAEL a'r Grwp Arweinyddiaeth Consortia Rhanbarthol er sicrhau dysgu proffesiynol effeithiol ar gyfer arweinyddiaeth ar bob lefel. Cyflwynwyd y rhaglenni a ganlyn i NAEL eu cymeradwyo: Rhaglen Datblygu Arweinyddiaeth Ganol Genedlaethol a CPCP Cenedlaethol.
7	Safonau	I GYD	Mae toriadau i gyllidebau ysgolion yn effeithio ar allu ysgolion i barhau i godi safonau.	U	U	2A	Mae lefelau dirprwyo grantiau rhanbarthol ar ei uchaf ar hyn o bryd.	C/U	2B/C	AauLI/Ysgolion	Parhau i sicrhau bod lefelau dirprwyo yn parhau i godi. Gweithio'n agos gyda LIC/AauLI ac Ysgolion er sicrhau y targedir cyllid yn briodol a'i ddirprwyo ymhellach.
8	Busnes	I GYD	Nid yw defnydd y Grant Gwella Addysg wedi'i ymgorffori yn llawn yn y dull rhanbarthol - arafu a lleihau effaith cyflwyno'r Cynllun Busnes Strategol	U	U	2A	LIC wedi cynnal adolygiad. Adolygiad i'w gynnal fel rhan o Gynllun Busnes Ariannol Lefel 3	C	2B	Bwrdd Rheoli	Gweithredu camau'r adolygiad

10	Llywodraethu	AS6	Gall newidiadau yn arweinyddiaeth yr awdurdodau effeithio ar y gefnogaeth wleidyddol neu gorfforaethol	U	U	3A	Mae dealltwriaeth glir o gyfrifoldebau'r holl awdurdodau a GwE o gyfeiriad strategol y rhanbarth. Darparu sesiynau briffio a chyfarfodydd i rannu gwybodaeth yn gyson ag aelodau newydd (yn ogystal â'r cyfarfodydd Cyd-bwyllgor ffurfiol).	C	3B	CA / RhG	Parhau i sicrhau bod llwybrau cyfathrebu yn glir a thryloyw.
11	Safonau	AS3	Nad yw'r Grant Datblygu Disgyblion yn cael ei ddefnyddio'n effeithiol/Perfformiad Disgyblion PYD.	C	C	3A	Yr YCG Llesiant sydd â chyfrifoldeb am ddatblygu a monitro'r cynllun busnes lefel 3 mewn perthynas â dysgwyr bregus. Gweithio mewn partneriaeth efo'r AauL i ddatblygu ymhellach y Strategaeth PMG a'r Strategaeth Dysgwyr Bregus a sicrhau cysondeb yn y rhanbarth. Mae'r Grwpiau Strategol Rhanbarthol yn cyfarfod yn dymhorol ac mae ganddynt gylch gwaith clir.	C/I	3B	YCG - Llesiant	Gweithredu'r camau o fewn y cynllun busnes a monitro cynnydd drwy gyfrwng y broses rheoli perfformiad. Mynychu cyfarfodydd GDD/PMG LIC er sicrhau cyfathrebu clir ac atebolrwydd rhanbarthol.
14	Safonau	AS1	Amrywiad ym mherfformiad yr awdurdodau unigol yn CA4. Mae perfformiad disgyblion MATH mewn awdurdodau unigol ar draws y rhanbarth yn amrywio'n sylweddol.	U	C/U	2A	Wrthi'n datblygu model cymorth cymheiriaid i gymheiriaid. Mae strwythurau atebolrwydd mewn lle yn lleol ac yn rhanbarthol, gan arwain at gysondeb ar draws y rhanbarth a mwy o atebolrwydd gweithredol o fewn y gwasanaeth ac ar draws yr AauL. Mae proffil rhanbarthol uwchradd Estyn wedi gwella'n sylweddol. MATH yw un o'r blaenoriaethau yn y cynllun busnes dysgu ac addysgu.	C	2B/2C	Bwrdd Rheoli	Erys pryderon am effaith llawn y gwaith ar ganlyniadau CA4 2018.
17	Safonau	AS1	Ysgolion uwchradd mewn categori Statudol Estyn.	U	U	2A	<ul style="list-style-type: none"> Mae nifer yr ysgolion mewn categori statudol wedi cynyddu i 7 ysgol uwchradd. Mae rhaglenni ymyrraeth a chefnogaeth dwys ar waith yn yr ysgolion hyn sy'n canolbwyntio ar ddatblygu systemau tracio ac asesu; datblygu atebolrwydd a systemau rheoli; datblygu ymhellach drefniadau atebolrwydd a phrosesu ar gyfer hunan arfarnu a cynllunio gwelliant trylwyr. Caiff cynnydd ei fonitro gan 	U	2B	RhG/CC/Uwch Arweinwyr	Sicrhau bod y gefnogaeth angenrheidiol yn cael sylw cadarn mewn cynlluniau cefnogaeth. Sicrhau bod AauL yn gweithredu'n gadarn ac yn amserol ble rhannwyd pryderon am gyflymder y cynnydd.

RHIF RISG	RHANBARTH OL neu LEOL	CRYNODEB	BLAENORIAE TH GwE	RISG A NODWYD	TEBYGOLRW YDD RISG	EFFAITH RISG	TEBYGOLRWYDD X EFFAITH	GWEITHGAREDDAU PRESENNOL / LLINIARU	RISG WEDDILLIOL / RISG GYFFREDINOL	TEBYGOLRWYDD X EFFAITH	PERCHENNOG RISG	CAMAU GWEITHREDU YN Y DYFODOL
9	Rh	Llywodraethu/ Safonau	B6	Ansicrwydd am gyfeiriad elfennau o fewn y Model Cenedlaethol yn y dyfodol.	C	C	3A	Aros am adolygiad gan Lywodraeth Cymru. Adolygiad o'r strwythur atebolrwydd a rheoli perfformiad mewn lle. Gwasanaeth wedi ei ail-strwythuro a model arweinyddiaeth drosranedig ar waith - yn sicrhau bod y gwasanaeth yn fwy parod i addasu pan fydd newid.	C	3B	Bwrdd Rheoli	Gweithredu a rheoli unrhyw newid yn llawn.
12	Rh	Busnes	B1/B3	Nid oes gan lywodraethwyr y wybodaeth na'r sgiliau angenrheidiol i weithredu fel cyfeillion beirniadol.	U	U	2B	Adolygu strwythur atebolrwydd a rolau'r rhwydweithiau rhanbarthol. Cynllun Busnes Lefel 3 ar waith. Arweinydd Portffolio GwE i Lywodraethwyr bellach mewn swydd. Offeryn Hunan Arfarnu i Lywodraethwyr bellach ar y we, ac yn cael ei gyflwyno. Hyfforddiant 'Ffrind Beirniadol' ar gael ac yn cael ei gynig i ysgolion unigol neu glwstwr o ysgolion fel bo'r angen. Mae trefniadau yn eu lle i roi arweiniad 'Cyrrff Llywodraethu Effeithiol' ar safwe llywodraethwyr Cynnal ar ran y 6 awdurdod. (Hyn yn cael ei drefnu gan y Swyddogion Cefnogi Llywodraethwyr ym hob awdurdod). Mae Astudiaethau Achos CLL effeithiol ar G6, ond angen mwy o enghreifftiau. Cyfarfod hiw efo'r SCLI i gyflwyno rhaglen gefnogaeth GwE i lywodraethwyr ar y daith ddiwygio a bydd hyn wedyn yn eu helpu i fod yn ffrind beirniadol mwy effeithiol.	C	2C	Bwrdd Rheoli	Dwy gynhadledd wedi ei drefnu i holl aelodau cyrrff llywodraethu ar 'sut i fod yn gyfaill beirniadol' ynghyd â chyflwyniadau i ysgolion.
13	Rh	I GYD	I GYD	Nid yw'r cyfeiriad strategol yn adlewyrchu barn Plant a Phobl Ifanc y rhanbarth	C	I	4D	Darparu cyfleoedd i Ysgolion Arloesi ac ysgolion Partner i arddangos arferion Llais y Disgybl - 15% o Ysgolion Arloesi wedi arddangos gwaith lle mae Llais y Disgybl wedi bod yn nodweddiadol.	I	4E	RhG	Gweithredu'r gweithrediadau o fewn Cynllun Busnes Cwricwlwm i Gymru o ran Llais y Disgybl. Bydd gwell cyfle i wneud hyn wedi i'r Cwricwlwm drafft ddod i law.
15	Rh	Safonau	B1	Cyfradd gwelliant yn y Cyfnod Sylfaen yn arafach na hwnnw ar lefel genedlaethol.	U	C	2A	Cynnig pecyn cefnogaeth i bob awdurdod, yn canolbwyntio ar arweinyddiaeth a darpariaeth dda, a disgwyliadau a safonau uchel yn y CS. Adnabod ysgolion sy'n perfformio'n gyson isel a'r rheiny mewn perygl. Targedu cynhaliaeth i'r ysgolion hyn a chlystrau o ysgolion. Cytundeb gan yr holl ALI i gynyddu'r capasiti o fewn GwE i gefnogi'r Cyfnod Sylfaen - 1 Ymgynghorydd Her mewn swydd o Fedi 2017 a 2 yn rhagor o fis Ionawr 2018 i fonitro perfformiad ysgolion unigol a'u targedu fel y bo angen. Cynhaliwyd cyfres o weithdai cymedrol i CS.	C	2C	UA-C	Parhau i fonitro perfformiad ysgolion unigol, a thargedu ysgolion risg uchel. Darparu rhaglen gefnogi Cyfnod Sylfaen Ranbarthol drwy Weithdai Rhanbarthol a cyfarfodydd Rhwydweithio i'r holl ysgolion. Rhaglen yn cael ei weithredu drwy dargedu arweinyddiaeth, darpariaeth a safonau.

18	Rh	Safonau	I GYD	Dysgu ôl-16 - Gall mesurau perfformiad newydd a'r angen i gonsortia addysg rhanbarthol roi mwy o bwyslais ar berfformiad y chweched dosbarth (yn eu rôl 'herio a chefnogi' i ysgolion, a defnyddio dull 'traws awdurdod' i yrru gwelliannau a sicrhau cysondeb yn genedlaethol) amharu ar bwyslais consortia rhanbarthol ar safonau mewn addysg cyn-16.	C	U	2C	Adnabod arweinydd portffolio. Cynllun Busnes lefel 3 ar waith. Cytuno ar ddull gweithredu rhanbarthol o ran casglu data, cytuno ar raglen hyfforddi, pob YCG cyswllt yn yn rhoi sylw i berfformiad ôl-16 fel rhan o ymweliadau monitro. Perthynas waith dda gyda chydlynwyr 14-19. Nifer o ysgolion yn rhanb arth yn cymrd rhan mewn adolygiad thematig ôl-16 Estyn.	C	2D	Bwrdd Rheoli/RhG	Parhau i weithredu Cynllun Busnes lefel 3. Sicrhau bod data yn cael ei ddefnyddio'n effeithiol i wella'r ddarpariaeth ymhellach a sicrhau strwythurau a phrosesau mwy effeithiol ar gyfer rhannu'r arferion gorau.
21	Rh	Busnes	B3/6	Amrywiaeth yn y gefnogaeth AD a ddarperir i ysgolion ar draws y rhanbarth	C / U	C / U	3A	Cynllun busnes AD lefel 3 ar waith er mwyn cydlynu gweithgaredd ar lefel rhanbarthol. Angen sicrhau cefnogaeth AD ranbarthol gyson ac o safon uchel i ysgolion.	C	3B	Bwrdd Rheoli	Monitro gweithrediad y Cynllun Busnes AD Lefel 3 drwy'r strwythur atebolrwydd a rheoli perfformiad diwygiedig. Y Cynllun Busnes yn cael ei gyflwyno'n effeithol.

ADRODDIAD I'R CYD-BWYLLGOR

8 Gorffennaf 2019

Adroddiad gan: Cyfarwyddwr Cynorthwyol GwE

Pwnc: Datblygu model Ymgysylltu â Chymheiriaid yng Ngogledd Cymru

1.0 Pwrpas yr Adroddiad

1.1 Cyflwyno papur ar ddatblygu model Ymgysylltu â Chymheiriaid yng Ngogledd Cymru i'r Cyd-bwyllgor i'w gymeradwyo.

2.0 Cefndir

2.1 Mae Cenhadaeth Ein Cenedl yng Nghymru yn uchelgeisiol ac yn arloesol, ac mae'n gofyn i fudd-ddeiliaid ar bob lefel gydweithio i godi safonau, i leihau'r bwlch cyrhaeddiad, a chyflwyno system addysg sy'n destun hyder a balchder cenedlaethol.

2.2 Mae'r diwygio trawsnewidiol sydd ei angen os am gyflawni'r nodau hyn yn cyflwyno amgylchiadau heriol i bob ysgol. Mae'n hollbwysig felly bod arweinwyr a staff ym mhob sefydliad yn derbyn anogaeth a chefnogaeth yn y gwaith o ffurfio partneriaethau cryf ac effeithiol o fewn ac ar draws y system addysg. Bydd datblygu ymgysylltiad cymheiriaid aml-lefel ac aml-haenog, a gaiff ei greu a'i berchnogi gan yr ysgolion eu hunain, hefyd yn caniatáu i sefydliadau fabwysiadu agwedd integredig tuag at y daith ddiwygio cenedlaethol. Caiff y dull gweithredu integredig ei gefnogi'n effeithiol gan yr awdurdodau lleol a GwE.

3.0 Ystyriaethau

3.1 Mae'r ddogfen hon yn nodi patrwm posib ar gyfer datblygu model ymgysylltiad cymheiriaid ystyrion yn rhanbarth Gogledd Cymru; un sydd yn mabwysiadu agwedd integredig tuag at y daith ddiwygio ond un sydd hefyd yn caniatáu hyblygrwydd yn y modd y caiff cydweithio ei ddiffinio o fewn yr wyth prif faes o'r daith ddiwygio.

3.2 Mae'r dull gweithredu rhanbarthol eisoes wedi mabwysiadu model gweithio clwstwr er mwyn cefnogi'r prif feysydd diwygio trawsnewidiol megis datblygu cwricwlwm ac ADY. Er mwyn integreiddio holl feysydd y daith ddiwygio'n llawn, mae dulliau gweithredu tebyg wrthi'n cael eu ffurfioli ar gyfer y prif feysydd eraill, sef atebolrwydd, digidol, a'r iaith Gymraeg.

3.3 Mae'r papur hwn yn egluro ein dull gweithredu o fewn agwedd 'atebolrwydd' y daith ddiwygio. Mae'n manylu ar sut y gellir defnyddio ymgysylltu â chymheiriaid fel sail i gylch trwyadl o ddatblygiad a gwelliant parhaus. Rydym yn credu y dylai ymgysylltiad a chefnogi cymheiriaid fod yn rhan annatod o welliant ysgol, wrth i ni symud tuag at system o hunan-wella, gan barhau i gefnogi'r ysgolion hynny sy'n destun pryder.

4.0 Argymhellion

4.1 Gofynnir i'r Cyd-bwyllgor gymeradwyo datblygu y model Ymgysylltu â Chymheiriaid yng Ngogledd Cymru, fel yr amlinellir yn Atodiad 1.

5.0 Goblygiadau Ariannol

5.1 Nid oes unrhyw oblygiadau ariannol yn codi o'r adroddiad hwn. Bydd GwE yn gweithredu oddi mewn i'r adnoddau ariannol presennol.

6.0 Effaith ar Gydraddoldeb

6.1 Nid oes unrhyw oblygiadau cydraddoldeb newydd yn codi o'r adroddiad hwn.

7.0 Goblygiadau Personél

7.1 Nid oes unrhyw oblygiadau personél newydd yn codi o'r adroddiad hwn.

8.0 Ymgynghori sydd wedi digwydd

8.1 Ymgynghorwyd â Bwrdd Rheoli GwE a chynrychiolaeth o Benaethiaid.

9.0 Atodiadau

9.1 Atodiad 1 – Datblygu model Ymgysylltu â Chymheiriaid yng Ngogledd Cymru

BARN Y SWYDDOGION STATUDOL

Swyddog Monitro:

Dim i'w ychwanegu o safbwynt priodoldeb.

Swyddog Cyllid Statudol:

Mae rhan 5 o'r adroddiad yn egluro "nad oes unrhyw oblygiadau ariannol yn codi o'r adroddiad hwn" gan y bydd "GwE yn gweithredu o fewn ei adnoddau ariannol presennol". O ganlyniad, nid oes gennyf sylwadau i'w ychwanegu o safbwynt priodoldeb ariannol.

DATBLYGU MODEL YMGYSYLLTU Â CHYMHEIRIAID YNG NGOGLEDD CYMRU

Mae Cenhadaeth Ein Cenedl yng Nghymru yn uchelgeisiol ac yn arloesol, ac mae'n gofyn i fudd-ddeiliaid ar bob lefel gydweithio i godi safonau, i leihau'r bwlch cyrhaeddiad, a chyflwyno system addysg sy'n destun hyder a balchder cenedlaethol.

Mae'r diwygio trawsnewidiol sydd ei angen os am gyflawni'r nodau hyn yn cyflwyno amgylchiadau heriol i bob ysgol. Mae'n hollbwysig felly bod arweinwyr a staff ym mhob sefydliad yn derbyn anogaeth a chefnogaeth yn y gwaith o ffurfio partneriaethau cryf ac effeithiol o fewn ac ar draws y system addysg. Bydd datblygu ymgysylltiad cymheiriaid aml-lefel ac aml-haenog, a gaiff ei greu a'i berchnogi gan yr ysgolion eu hunain, hefyd yn caniatáu i sefydliadau fabwysiadu agwedd integredig tuag at y daith ddiwygio cenedlaethol. Caiff y dull gweithredu integredig ei gefnogi'n effeithiol gan yr awdurdodau lleol a GwE.

Rydym yn credu'n gryf y dylai ymgysylltiad cymheiriaid fod yn brif yrrwr wrth i ysgolion gyflawni'r diwygiadau cenedlaethol yn effeithiol. Ein gwledigaeth yw cael ysgolion rhagorol sy'n cydweithio'n naturiol ac yn cyd-adnabod cyfeiriad ar gyfer gwelliant.

Mae'r ddogfen hon yn nodi patrwm posib ar gyfer datblygu model ymgysylltiad cymheiriaid ystyrion yn rhanbarth Gogledd Cymru; un sydd yn mabwysiadu agwedd integredig tuag at y daith ddiwygio ond un sydd hefyd yn caniatáu hyblygrwydd yn y modd y caiff cydweithio ei ddiffinio o fewn yr wyth prif faes a nodir isod.

#diwygioaddysgcymru

Mae'r dull gweithredu rhanbarthol eisoes wedi mabwysiadu model gweithio clwstwr er mwyn cefnogi'r prif feysydd diwygio trawsnewidiol megis datblygu cwricwlwm ac ADY. Er mwyn integreiddio holl feysydd y daith ddiwygio'n llawn, mae dulliau gweithredu tebyg wrthi'n cael eu ffurfioli ar gyfer y prif feysydd eraill, sef atebolrwydd, digidol, a'r iaith Gymraeg.

Mae'r papur hwn yn egluro ein dull gweithredu o fewn agwedd 'atebolrwydd' y daith ddiwygio. Mae'n manylu ar sut y gellir defnyddio ymgysylltu â chymheiriaid fel sail i gylch trwyadl o ddatblygiad a gwelliant parhaus. Rydym yn credu y dylai ymgysylltiad a chefnogi cymheiriaid fod yn rhan annatod o welliant ysgol, wrth i ni symud tuag at system o hunan-wella, gan barhau i gefnogi'r ysgolion hynny sy'n destun pryder.

Mae gwledigaeth Llywodraeth Cymru ar gyfer system o werthuso, gwella ac atebolrwydd yn un sy'n deg, yn gydlynol, yn gymesur, yn dryloyw ac yn seiliedig ar werthoedd cyffredin ar gyfer addysg yng Nghymru. Mae Cenhadaeth Ein Cenedl yn ein hymrwymo i weithio gyda Llywodraeth Cymru a rhanddeiliaid allweddol eraill i sefydlu trefniadau newydd ar gyfer arfarnu a gwelliant, a hynny ar bob lefel. Bydd angen i'r trefniadau hyn fod yn ddigon cadarn a chryf i sicrhau'r gwelliannau a fynnir, yn

enwedig felly o fewn y sector uwchradd. O fewn y trefniadau hyn, mae disgwyliad clir i ysgolion ddatblygu nid yn unig y capasiti a'r sgiliau angenrheidiol i'w herio eu hunain yn effeithiol ond hefyd y gallu i weithio ar y cyd ac yn drefnus mewn model gwella ysgol sy'n seiliedig ar adolygiad cymheiriad proffesiynol.

Ar 22 Ionawr 2019 yn Venue Cymru, Llandudno, ymgwymerodd GwE a'r chwe awdurdod lleol rhanbarthol â chymau cyntaf proses ymgynghori cynhwysfawr â chynrychiolaeth o benaethiaid ar amrywiol agweddau'r *Daith Ddiwygio Genedlaethol*. Rhoddwyd cyfleoedd helaeth i dros 400 o gynadleddwyr drafod sut y gallai rhanddeiliaid allweddol gefnogi a herio ei gilydd orau er sicrhau ein bod yn cyfrannu'n effeithiol i Genhadaeth Ein Cenedl. O ran datblygu fframwaith rhanbarthol ar gyfer cymorth ac ymgysylltiad cymheiriad, gofynnwyd i gynadleddwyr ymateb i gyfres o gwestiynau ac ymholiadau. Yn benodol:

- Beth yw egwyddorion sylfaenol model effeithiol?
- Sut ddylid penderfynu ar grwpiau/clystyrau cymheiriad? A ddylem fabwysiadu trefn gyffredin ar gyfer pob ysgol waeth beth fo'r 'categori cymorth' ar hyn o bryd? Neu, a fyddai dull gwahaniaethol yn fwy ymarferol yn y tymor byr?
- Sut ydym ni'n sicrhau bod y gwaith a wneir o fewn grŵp/clwstwr cymheiriad yn digwydd drwy gydol y flwyddyn yn hytrach na dim ond mewn 'digwyddiad blynyddol'?
- Sut allai GwE gefnogi'r broses yn fwyaf effeithiol?
- Mae'r mwyafrif o ysgolion y rhanbarth eisoes yn cydweithio mewn clystyrau neu'n rhan o fodelau cefnogaeth gan gymheiriad, naill ai o fewn eu sector neu'n draws sector. Beth fyddai'r ffordd orau o gyfunion'r 'model ymgysylltu â chymheiriad a dilysu' â mentrau cydweithredol eraill sydd ar waith ar hyn o bryd?
- Beth yw'r anghenion dysgu proffesiynol er mwyn datblygu model cadarn ar gyfer 'ymgysylltu â chymheiriad a dilysu'? Beth yw'r ffordd fwyaf effeithiol o fynd i'r afael â'r anghenion hyn?

Roedd nifer o themâu cyffredin a negeseuon pwysig yn treiddio trwy ymatebion budd-ddeiliaid y sectorau cynradd ac uwchradd fel ei gilydd. Yn benodol:

- dylid mabwysiadu dull gweithredu adolygu gan gymheiriad yn rhanbarthol er mwyn symud yn nes at system hunan wella;
- ni ddylid datblygu'r model adolygu gan gymheiriad er mwyn sefydlu system o '*ffug arolygiadau*';
- dylai'r holl fudd-ddeiliaid weithio gyda'i gilydd yn effeithiol er mwyn sicrhau ein bod yn creu'r amodau cywir ar gyfer adolygu effeithiol gan gymheiriad;
- dylem gytuno'n rhanbarthol ar gyfres o egwyddorion ac iaith dechnegol ar gyfer ein model, a'u mabwysiadu;
- dylem gytuno ar ffiniau'r fframwaith, a fydd yn rhoi hyblygrwydd i ysgolion weithredu ystod o fodelau;
- dylai ysgolion gael rhyddid a hyblygrwydd i ddethol eu cymheiriad;
- dylai'r model gynnwys ymgysylltiad cymheiriad ar bob lefel mewn ysgol;
- dylai'r model hybu ymddiriedaeth, gonestrwydd, tryloywder a ffydd broffesiynol;
- dylai ymgysylltu fod yn broses gefnogol a chynaliadawy yn hytrach na digwyddiad beichus heb ddilyniant iddo;
- dylai'r model gefnogi symudiad diwylliannol tuag at berchenogaeth ar y cyd.

Mae Steve Munby a Michael Fullen, yn eu papur '*Inside-out and downside-up*' (2016) yn amlinellu'r ffactorau llwyddiant hanfodol ar gyfer cydweithrediad effeithiol rhwng ysgolion ar draws y system gyfan fel a ganlyn:

- diben cydweithio, yn ei hanfod, yw **gwella deilliannau**;
- mae'n rhaid i'r bartneriaeth fod yn seiliedig ar **ddiben moesol eglur a rennir**;
- mae **tryloywder, ymddiriedaeth a gonestrwydd** yn hanfodol;
- mae ymrwymiad i adolygu effeithiol gan gymheiriaid, a chapasiti i wneud hyn, yn creu'r peiriant sy'n llywio gwelliant;
- mae angen cynnal adolygiadau gan gymheiriaid fel rhan o **berthynas hirdymor** ac ymrwymiad i **wella arferion a systemau yn gyson drwy gylchredau o ymholiadau cydweithredol**;
- mae'n rhaid i'r bartneriaeth feddu ar gynllun i ddatblygu o **gydweithio i gyfrifoldeb ar y cyd i rannu atebolrwydd proffesiynol**;
- dylai'r **bartneriaeth fynd y tu hwnt i arweinwyr ysgolion** ac ymgysylltu â disgyblion, athrawon, teuluoedd a chymunedau;
- **mae partneriaethau'n croesawu gwaith craffu a chefnogaeth gan bartneriaethau eraill** fel eu cyfraniad i system leol, ranbarthol a chenedlaethol gysylltiedig.

Yn ystod Tymor yr Hydref 2018, gofynnodd Uwch Dîm Arweinyddiaeth GwE i Steve Munby adolygu effeithiolrwydd eu harfer bresennol. Er iddo nodi nifer o bwyntiau cadarnhaol, fe wnaeth Munby hefyd bwysleisio y dylai cyfeiriad gwelliant ysgolion rhanbarthol gynnwys sylw pellach at:

- symud oddi wrth newid o'r brig i lawr tuag at weithdrefnau sy'n rhoi'r grym yn nwylo pobl er mwyn creu cynaliadwyedd tymor hir;
- sicrhau naratif rymus, eglur a symbylol o symud tuag at arweinyddiaeth ochrol a chyfrifoldeb torfol; lle y caiff gweithredu ei wahaniaethu ar sail anghenion penodol ysgolion a chlystyrau o ysgolion;
- paratoi at fyw â dull economi-gymysg, blêr, lle y gall fod rhai clystyrau yn arwain y ffordd ac eraill ymhell ar ei hôl hi, ond yn gwneud cynnydd yr un fath;
- hyrwyddo cydweithio yng nghyd-destun yr agwedd '*gwirfoddol ond anorfod*';
- darparu cefnogaeth ond heb or-reoli datblygiadau;
- hyrwyddo broceriaeth cefnogaeth ysgol-i-ysgol er mwyn sicrhau bod athrawon ac arweinwyr yn dod i gysylltiad ag arfer wych, gan felly osgoi ynysigrwydd ac ailgylchu arferion cymedrol;
- sicrhau bod Ymgynghorwyr Cefnogi Gwelliant wedi eu harfogi i ymgymryd yn effeithiol â swyddogaethau hyrwyddo ac hyfforddi, a'u bod yn medru sicrhau ansawdd gwaith ysgolion er mwyn osgoi beirniadaeth sy'n honni bod ymgysylltu â chymheiriaid yn 'rhy gyfeillgar';
- datblygu strategaeth adolygu cymheiriaid y mae ysgolion yn ei werthfawrogi ac yn dymuno bod yn rhan ohono, a gwneud ysgolion yn rhan o'r broses o'i lunio;
- cynnwys adolygu gan gymheiriaid yng ngwaith clystyrau, fel bod adolygu gan gymheiriaid yn rhan o'r modd yr adeiladir ymddiriedaeth o fewn clwstwr dros amser, ac yn ffordd o weithio yn hytrach nac yn broses heb ddilyniant; ac
- adnabod y sgiliau sydd eu hangen ar arweinwyr system [pwysleisiodd Munby fod y sgiliau hyn yn wahanol i'r sgiliau sydd eu hangen mewn '*arweinyddiaeth sefydliadol*'] a datblygu rhaglen gefnogi a datblygu ar gyfer arweinwyr system y dyfodol.

Rhoddodd Munby anogaeth i'r rhanbarth fod yn eangfrydig, a chroesawu heriau gan rai o'r tu allan i Ogledd Cymru o ran ymgysylltu effeithiol â chymheiriaid; a chyfeiriodd GwE at arferion da mewn mannau eraill. Mae GwE hefyd yn credu y dylai model ymgysylltu â chymheiriaid gyd-fynd yn agos â'r gogwyddau a adnabuwyd o fewn cyhoeddiad OECD, '*What Makes a School a Learning Organisation?*', yn ogystal ag adlewyrchu'r egwyddorion a'r dull rhanbarthol ffafredig a fynegwyd gan Benaethiaid yn y cyfarfod ymgynghorol i Benaethiaid yn Venue Cymru, a grybwyllwyd eisoes.

Dylai ymgysylltu â chymheiriaid fod yn sail i gylch trwyadl o welliant parhaus, ac fe ddylai gynnwys:

- **Hunan-adolygiad** : Dylai adolygu effeithiol gan gymheiriaid gychwyn trwy ofyn pa mor dda mae'r ysgol yn ei hadnabod ei hun, ac fe ddylai gael ei arwain gan yr ysgol sy'n cael ei hadolygu. Dylai'r pecyn cymorth hunan arfarnu cenedlaethol newydd sydd wedi ei ddatblygu gan Estyn, yr OECD, a'r proffesiwn chwarae rhan allweddol yn yr agwedd hon. Dylai hunan arfarnu ganolbwyntio ar y dysgwyr, eu cyraeddiadau, eu cynnydd a'u profiadau yn yr ysgol; ac hefyd ar ddysgu ac addysgu, arweinyddiaeth, datblygiad diwylliant sefydliad dysg, lles disgyblion a staff, tegwch a chynhwysiad. Wrth symud ymlaen, dylai'r hunan arfarnu hefyd ganolbwyntio ar bedwar diben y cwricwlwm newydd a gwerthuso'r cynnydd a wneir gan yr ysgol tuag at gyflawni'r cwricwlwm newydd. Dylai'r broses hunan arfarnu alluogi i'r ysgol adnabod cryfderau a blaenoriaethau i'w gwella. Dylai hefyd adnabod agweddau o'u taith welliant sy'n galw am gefnogaeth cymheiriaid i gynorthwyo â gwelliant.
- **Adolygu gan gymheiriaid** : Mae gan yr adolygiadau mwyaf effeithiol gan gymheiriaid ffocws gytunedig. Diben anhepgor y cydweithio yw gwella deilliannau, a dylai unrhyw sylw y cytunir arno fod yn seiliedig ar dystiolaeth gadarn o'r hyn sydd ei angen er mwyn gwella'r deilliannau a fyddai'n cynnig y budd mwyaf i'r ysgol. Mae adolygwyr cymheiriaid sy'n gweithio fel tîm neu fel grŵp o dri ar eu gorau lle mae modd iddynt driongli tystiolaeth a dadansoddi eu canfyddiadau ar y cyd. Nid mynegi barn yw eu diben ond yn hytrach canfod tystiolaeth a chytuno ar ganfyddiadau i'w rhannu â'r ysgol. Mae'n hanfodol nad yw'r broses adolygu gan gymheiriaid yn troi yn system o ffug-arolygon. Mae'n rhaid i'r bartneriaeth fod yn seiliedig ar bwrpas moesol eglur a rennir; ac mae tryloywder, ymddiriedaeth a gonestrwydd yn rhan greiddiol o'r broses. Dylai'r adolygiad gan gymheiriaid hefyd gynnig cyfleoedd datblygu proffesiynol a chynnwys arweinwyr ar bob lefel.
- **Cymorth Ysgol i Ysgol** : os mai bwriad adolygu gan gymheiriaid bod yn gyfrwng i welliant parhaus mewn systemau ysgol, yna dylai fynd gam ymhellach na'r adolygiad ei hun, a chynnwys cymorth ysgol i ysgol neu gefnogaeth clwstwr. Lle caiff y deilliannau eu perchnogi gan staff, bydd yr effaith hirdymor a chynaliadwy yn fwy. Mae hyn yn helpu gwella capasiti a chynyddu gwytnwch ymhellach o fewn system sy'n hunan wella. Dylai'r partneriaethau a sefydlir felly fynd y tu hwnt i arweinwyr ysgolion, gan ymgysylltu â disgyblion, athrawon, teuluoedd a chymunedau.

Mae GwE a'r chwe awdurdod lleol rhanbarthol am weithio gydag ysgolion i sefydlu model rhanbarthol ar gyfer ymgysylltu â chymheiriaid sy'n llawn adlewyrchu'r egwyddorion a'r gwerthoedd a nodwyd gan benaethiaid, ac hefyd i ddysgu gan arferion gorau ar lefel genedlaethol a thu hwnt. Byddai Ymgynghorwyr Cefnogi Gwelliant yn hwyluso ac yn rhoi cefnogaeth lawn i ysgolion yn y gwaith o ddatblygu eu modelau ymgysylltu cymheiriaid. Fel y mae Munby a Fullen (2016) wedi ei nodi, mae ymrwymiad i adolygu effeithiol gan gymheiriaid, a'r capasiti i wneud hynny, yn creu'r peiriant sy'n llywio gwelliant.

Mae Llywodraeth Cymru wedi cynnig y bydd hunan arfarniadau ysgolion yn mynd trwy broses o ddilysu allanol. Diben hyn yw sicrhau bod yr hunan arfarnu yn adlewyrchu cryfderau a blaenoriaethau'r sefydliad er gwella yn deg a chywir, a bod hynny'n cyd-fynd â lefel briodol o gefnogaeth. Dylai unrhyw fodel ymgysylltu â chymheiriaid gefnogi'r broses hon. Credwn yn gryf y dylid cynnal y broses ddilysu 'ar y cyd' ag ysgolion, fel bod ymgysylltu â chymheiriaid yn rhan annatod o'r broses honno. Mae'n ofynnol felly nad yw proses ddilysu yn ymddangos fel 'ffug-arolwg' sy'n datblygu yn 'ddigwyddiad' sy'n digwydd 'o'r brig i lawr', nac fel rhywbeth sy'n digwydd i'r ysgol.

Rydym felly wedi gwahodd datganiadau o ddiddordeb gan grwpiau o ysgolion i gymryd rhan mewn rhaglen beilot ymgysylltu â chymheiriaid.

Rydym yn gobeithio cefnogi amrywiaeth o fodelau clwstwr, megis ysgolion bach gwledig, ysgolion trefol mawr, traws-sector, trawsawdurdod neu fodelau arloesol eraill. Bwriadwn ddarparu rhaglen

hyfforddi berthnasol a chynhwysfawr i gonsortia, ALL a staff ysgolion fel bod gan yr holl fudd-ddeiliaid aeddfedrwydd a chapasiti uwch i berchnogi'r model ymgysylltu â chymheiriaid sy'n llawn adlewyrchu'r egwyddorion a'r gwerthoedd a nodwyd gan benaethiaid.

Credwn yn gryf y byddai rhaglen beilot o'r fath yn sicrhau bod rhanbarth Gogledd Cymru yn llunio model a fframwaith effeithiol i ymgysylltu â chymheiriaid. Trwy fod â pherchenogaeth dros ddatblygiadau gallwn hefyd sicrhau bod ein model ymgysylltu â chymheiriaid wir yn adlewyrchu angen lleol, tra'n llawn gefnogi'r cyfeiriad cenedlaethol o ran datblygiad diwylliant sy'n seiliedig ar fod yn agored, ymddiriedaeth a chyd-ymdrech gytun ar draws y system. Mae angen i ymgysylltu â chymheiriaid fod yn broses drylwyr a chadarn. Fel yr awgrymodd Munby a Fullen (2016), mae partneriaethau'n croesawu gwaith craffu a chefnogaeth gan bartneriaethau eraill fel eu cyfraniad i system leol, ranbarthol a chenedlaethol gysylltiedig.

Model Ymgysylltu â Chymheiriaid

